राष्ट्रिय सहकारी महासंघ लि. नेपाल

पूल्चोक, ललितपुर

१० वर्षे रणनीतिक योजना

10 Years Strategic Plan

2078/79-2087/88

महासंघको १९५ औं संचालक समितिबाट स्वीकृत

मिति २०७८/०३/२५

प्रारम्भः राष्ट्रिय सहकारी महासंघको रणनीतिक कार्यदिशा

क्र.सं	प्राथमिकताको क्षेत्र	रणनीतिको अवधि	व्यवसायिक योजना	रणनीति पुनरावलोकन	व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन तथा वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा	वार्षिक कार्यक्रम पुनरावलोकन
१	वहस पैरवी/व्यवसाय	१० वर्ष (२०७८-२०८८)	३ वर्ष अवधि	प्रत्येक ३ वर्षमा	प्रत्येक वर्ष	६/६ महिना

विषयसूची:

१. पृष्ठभूमि	४
२. महासंघको परिचय	५–६
३. प्रथम रणनीतिक योजनाको समिक्षा	७–१३
४. परिस्थीति तथा वातावरण विश्लेषण	१४–१८
५. महासंघको अ.बा.क.स. विश्लेषण	१९–२१
६. महासंघको परिकल्पना	२१
७. महासंघको ध्येय	२१
८. महासंघको संस्थागत मूल्य	२१–२२
९. रणनीतिक स्तम्भ	२२
१०. रणनीतिहरू	२२–२३
११. कार्यनीति, प्रमुख कार्यसम्पादन सूचक तथा मान्यताहरू	२४–४५

परिच्छेद १
परिचय

१. पृष्ठभूमि

वि.सं. २०१३ साल चैत्र २० गते चितवनमा बखानपुर ऋण सहकारी समिति स्थापनासंगैं शुरू भएको नेपालको सहकारी अभियानले विभिन्न आरोह अवरोह पार गर्दै आजको उन्नत अवस्थामा आइपुगेको छ। हाल विभिन्न प्रकृतिका २९ हजार ८ सय ८६ प्रारम्भिक सहकारी संस्थाहरू, विषयगत जिल्ला सहकारी संघ २५६, जिल्ला सहकारी संघ ७०, प्रदेशस्तरीय सहकारी संघ ८, विषयगत केन्द्रीय सहकारी संघ १९ सहित राष्ट्रिय सहकारी बैंक १ र सवै सहकारी संघ/संस्थाको अभिभावक निकायको रूपमा राष्ट्रिय सहकारी महासंघ रहेको छ। यस अभियानमा ७३ लाख ७ हजार ४६२ व्यक्तिहरूको आवद्धता रहेको छ, जसको ५६ प्रतिशत महिलाहरू छन्। सहकारी क्षेत्रको कुल शेयर पूँजी ९४ अर्व १० करोड भन्दा वढी, ४ खर्व ७७ अर्व ९६ करोड भन्दा वढी वचत संकलन र ४ खर्व २६ अर्व २६ करोड भन्दा वढी ऋण लगानी छ। वित्तीय पहुँच वृद्धि, लैंगिक समानता, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि, सामाजिक सद्भाव, उद्यमशिलता विकास र गरिवी न्यूनीकरणमा सहकारी क्षेत्रको महत्वपूर्ण योगदान रहेको छ।

नेपालको संविधानले सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको स्वतन्त्र विकासमार्फत राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर, स्वतन्त्र तथा उन्नतशील वनाउदै समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रको निर्माण गर्ने आर्थिक उद्देश्य लिएको छ। सरकारको आवधिक योजना,नीति तथा कार्यक्रमले सहकारी क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिंदै आएको छ।

सहकारी क्षेत्रको योजनावद्ध विकासका लागि यस अभियानको शीर्षस्थ निकाय सवल र सक्षम हुनुपर्दछ। यसै अनुरूप महासंघले जर्मन विकास सहयोग,समावेशी आर्थिक विकास कार्यक्रम (जिआईजेड इन्कुल्ड) को सहयोगमा पहिलो पटक २०७२/७३ देखि २०७६/७७ सम्मको पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना तर्जुमा गरेको थियो। उक्त रणनीतिक योजनाको मध्यावधि समीक्षा गरी २०७४ माघमा परिमार्जन गरिएको थियो। सहकारीमार्फत दिगो विकास लक्ष्य प्राप्ति गर्दै समृद्ध र समतामुलक समाज निर्माण गर्न नेतृत्वदायी महासंघको रूपमा स्थापित हुने परिकल्पनाका साथ तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको उक्त रणनीतिक योजनाको लक्ष्य हासिल गर्न महासंघद्वाराजिआईजेडको सहयोगमा प्रथम पञ्चवर्षिय व्यवसायिक योजना आ.ब. २०७६/७७ देखि २०८०/८१ सम्मका लागि तर्जुमा गरिएको थियो।यसै व्यवसायिक योजनाका आधारमा महासंघको योजनावद्धकार्यहरूलाई फराकिलो पार्दै जाने, आम्दानीका श्रोतहरू दिगो वनाउदै जाने, महासंघको संगठनात्मक संरचनालाई परिमार्जन गर्दै चुस्त र दुरूस्त वनाउने रणनीति र व्यवसायिक योजनाका आधारमा महासंघको वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा गरिदै आएको छ।

यस प्रक्रियालाई थप व्यवस्थित वनाउदै सहकारी अभियानको गतिशिलता वृद्धि सवल एवं सुदृढ महासंघ निर्माणका लागि चालु आ.व. २०७७/०७८ को स्विकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट अनूरूप भूमि

व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयको सहयोगमा स्वतन्त्र विषय विज्ञ प्यानल, सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति र अधिकृतस्तरीय कर्मचारीहरूसम्मिलित रही रणनीतिक योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न भएको र सो को आधारमा यस १० वर्षे रणनीतिक योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

२. महासंघको परिचय

नेपालको सहकारी अभियानको शीर्षस्थ निकायका रूपमा राष्ट्रिय सहकारी महासंघ लिमिटेडको वि. सं. २०५० साल आषाढ ६ गते स्थापना भएको हो । सहकारी संघ/संस्थाको प्रवर्द्धन तथा विकासका लागि नीतिगत पहलकदमी गर्ने, सहकारी संघ/संस्थाको व्यवसायिकता प्रवर्द्धन गर्दै तीन खम्बे अर्थनीति अनुरूप सहकारी क्षेत्रलाई एक सवल खम्बाको रूपमा स्थापित गर्ने,सवै सहकारी संघ/संस्थालाई ऐक्यवद्ध वनाउदै सहकारी अभियानलाई सशक्त बनाउने र सहकारी अभियानको नेतृत्वदायीभूमिका निर्वाह गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने यस महासंघका प्रमुख उद्देश्य रहेका छन् । महासंघको यही उद्देश्य हासिल गर्न रणनीतिक योजनाका साथ कार्यक्रमहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा मार्गदर्शन गर्न दश वर्षे रणनीतिक योजना तर्जुमा गरिएको छ । उक्त रणनीतिक योजनाले महासंघका क्रियाकलापहरूको प्राथमिकता निर्धारण गर्दै दिशावोध गर्नेछ ।

महासंघमा हाल मुलुकका १९ वटै विषयगत केन्द्रिय सहकारी संघहरू, १ राष्ट्रिय सहकारी वैंक सहित प्रदेश स्तरीय सहकारी संघ २ र ७३ वटा जिल्लाका जिल्ला स्तरीय संघहरूसमेत ३३५ वटा सदस्यहरू आवद्ध रहेका छन् । अन्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघको सक्रिय सदस्य रहेको महासंघले आफ्ना उद्देश्यहरू प्राप्त गर्न नियमित रूपमा नेपाल सरकार र राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय सहकारी संघ/संस्थार निकायहरूसंग समन्वय गर्दै आएको छ ।सहकारी ऐन २०७४ को दफा २६ मा महासंघले सदस्यको हित प्रवर्द्धनका लागि देहाय वमोजिमका कार्य गर्ने उल्लेख भएको छ ।

(क) सहकारी मुल्य ,मान्यता र सिद्धान्तको परिपालना गर्ने, गराउने,
(ख) सदस्यको हित प्रवर्द्धनको लागि नेतृत्वदायी भुमिका निर्वाह गर्ने,
(ग) सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धनको लागि नेपाल सरकारको विभिन्न निकायसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने,
(घ) सहकारी व्यवसाय प्रर्वद्धनका लागि व्यवसायिक तथा बजार अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने,
(ङ) शिक्षा, तालिम र सुचना प्रदान गर्ने, गराउने,
(च) बजार सूचना प्रणालीको विकास गर्ने,
(छ) संस्था र संघहरू बीचको पारस्परिक सहयोगमा अभिबृद्धि गर्ने,गराउने,
(ज) अन्तराष्ट्रिय सहकारी अभियानमा पारस्परिक सहयोग अभिबृद्धि गर्ने, समन्वय र सम्बन्ध विस्तार गर्ने
(झ) सहकारी क्षेत्रमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने,
(ञ) विनिमयमा उल्लेखित कार्यहरू गर्ने ।

यसै अनुरूप महासंघले सदस्य संघहरूकोक्षमता विकासका लागि विभिन्न गुणस्तरिय शिक्षा तथा तालिम कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने, व्यवसायिक तथा रणनीतिक योजना निर्माण गर्न सहयोग पुऱ्याउने,सहकारी

संघ/संस्थाको नियमित अनुगमन निरिक्षण गरी पृष्ठपोषण दिने, उत्कृष्ट सहकारी संघ/संस्थाहरूलाई प्रोत्साहन गर्न वर्षेनी पुरस्कृत गर्नुका साथै जिल्ला तथा केन्द्रिय संघहरूको सुदृढीकरणका लागि एकीकरणमा प्रोत्साहित गर्दै आइरहेको छ । महासंघले जनस्तरमा सहकारी भावना प्रचार प्रसार गर्न नियमित रूपमा सभा, सम्मेलन तथा समारोह आयोजना गर्दै आउनुका साथै सहकारी सन्देश मासिक पत्रिकाको नियमित प्रकाशन,सहकारी समन्वय सञ्जाल मार्फत सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरूसँग नियमित संवाद गरी सोही अनुसार नीति निमार्णमा पहलकदमी समेत गर्दै आएको छ ।

त्यसैगरी नविकरणीय उर्जा प्रविधिहरूको प्रबर्द्धन र लगानी विस्तारका लागि सहकारी संघ/संस्थाहरूको क्षमता विकास गर्ने, सहकारी ऐन, नीति,नियम एवं मापदण्डहरूको समय सापेक्ष परिमार्जन तथा लागु गर्न सम्बन्धित निकायमा वहसपैरवी र सहकारी मैत्री नीति तथा कानूनको तर्जुमा तथा परिमार्जनका लागि निरन्तर वहस समेत अघि बढाउदै आएको छ । यसरी महासंघले सहकारी क्षेत्रको सुदृढीकरणको लागि नेतृत्वदायी भुमिका निर्वाह गर्नुका साथै अभियानको मुख्य प्रवक्ताको रूपमा आफूलाई क्रियाशिल तुल्याउदै आएको छ ।

परिच्छेद २

प्रथम रणनीतिक योजना २०७२/७३ –२०७६/७७को समिक्षा

तालिका नं १

३. प्रथम रणनीतिक योजनाको प्रमुख लक्ष्यहरू तथा प्रगतिको अवस्था

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
१. सहकारी नीति, ऐन र नियमावलीलाई सहकारीको दर्शन, मूल्य मान्यता अनुसार समयसापेक्ष वनाउन थप पहल गरी कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्ने,	१.१. महासंघको विनियम तथा कार्यविधिलाई समयसापेक्ष तयार गरी समयसापेक्ष परिमार्जन	विनियम संशाधन तथा थप कार्यविधिहरू तयार भई लागु भएको
	१.२. नयाँ संविधानमा सहकारी भरपर्दो तेश्रो खम्वाको रूपमा कायम गर्न गराउन पहल गर्ने गराउने १.३. राष्ट्रिय सहकारी नीति, २०६९ लाई परिमार्जन गरी कार्ययोजनाका साथ कार्यान्वयन गर्न गराउन थप पहल गर्ने	नेपालको संविधानद्धारा सहकारी क्षेत्रको भूमिका स्थापित भएको, राष्ट्रिय सहकारी नीति, २०६९ परिमार्जनको क्रममा रहेको।
	१.४. सहकारी ऐन, नियमावली र मापदण्डहरूलाई सहकारी मैत्री वनाउन उच्च तहको पहलकदमी लिई वहसपैरवीगर्ने	सहकारी ऐन, २०७४, सहकारी नियमावली, २०७५ मा अभियानको अधिकतम सुझाव समेटिएको
	१.५. केन्द्र, प्रदेश तथा स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिहरू तथा उच्च पदाधिकारीहरूलाई सहकारी मूल्य, सिद्धान्त र ऐन नियमका वारेमा अभिमुखीकरण गर्ने।	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा गोष्ठी तथा अर्न्तक्रियाका माध्यमवाट सहकारी सिद्धान्त, ऐन तथा नियमकावारे अभिमुखीकरण गर्दै आएको।
२. सदस्यहरूको आर्थिक, सामाजिक सांस्कृतिकस्तर वृद्धि गर्न सहकारी संघ/संस्थामार्फत समय सापेक्ष प्रविधिको	२.१. शिक्षा, तालिम र सूचनालाई व्यवस्थितगर्न २०७५/७६ सम्म ५ जना श्रोतव्यक्तिमार्फत तालिम विभागलाई सशक्त वनाउने,	शिक्षा तथा तालिम विभागमा १ जना सिनियर एशोसिएट थप गरिएको

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
माध्यमद्धारा शिक्षा, तालिम र सूचना र व्यवसायिक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,	२.२. १ वर्षभित्र विभिन्न ५ वटा सहकारी सम्वन्धि तालिम पाठ्यक्रम तयार गर्ने,	सहकारी व्यवस्थापन, सहकारी लेखा व्यवस्थापन, सहकारी व्यवसायिक योजना, सहकारी व्यवसाय तथा उद्यमशिलता विकास, सहकारी वजारीकरण र कर्जा जोखिम व्यवस्थापन गरी ६ वटा पुस्तकको पाठ्यक्रम तैयारी गरी तालिम सहयोगी पुस्तिका निर्माण गरिएको ।
	२.३.वर्षेनी प्रशिक्षक प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गरी ५ वर्षमा ३ सय योग्य प्रशिक्षक तयार गरी स्थानीय तालिम प्रशिक्षणमा परिचालित गर्ने,	हाल सम्म २९६ जना स्थानीय प्रशिक्षकहरू तयार भएको,
	२.४. २०७६ सालसम्ममा प्रविधियुक्त सहकारी सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने,	निरन्तर पहलकदमी भैरहेको
	२.५. महासंघको शिक्षा तथा तालिम विभागमा २ वर्षभित्र आधारभूत प्राविधिक उपकरणको व्यवस्था गर्ने	व्यवस्था भएको
	२.६. आगामी ५ वर्षभित्र अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा अध्ययन भ्रमण कार्यक्रममा १ हजार जनालाई सहभागी गराउने,	यस अवधिमा अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा अध्ययन भ्रमणमा ११९५ जनाको सहभागिता भएको
	२.७. १ वर्षभित्र सहकारी सन्देशलाई सवै सदस्य संघहरू र प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पुरयाउने,	सहकारी सन्देश सवै स्थानीय तहमा पुर्‍याउदै आएको सदस्य संघहरूबाट शुल्क प्राप्त गर्न नसकेको,
	२.८. सहकारीका गतिविधि तथा क्रियाकलापहरू टि.भि, रेडियो तथा पत्रपत्रिकामार्फत नियमित प्रशारण र प्रकाशन गर्ने गराउने	अनलाइन, रेडियो, पत्रपत्रिका, टि.भि र सामाजिक सञ्जालमा प्रचार प्रसार भएको

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
३. महासंघका सेवाहरू व्यवसायिक तथा दिगो रूपमा संचालन गर्न व्यवसायिक वनाउदै नियमित आयश्रोत वृद्धि गर्ने,	३.१.सहकारी तालिम प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू व्यवसायिक रूपमा संचालन गरी महासंघको वजेटमा २० प्रतिशत आय गर्ने,	कूल आम्दानीको २.८८ प्रतिशत मात्र आय भएको
	३.२.सहकारीको अध्ययन सामाग्री वितरण गरी महासंघको वार्षिक वजेटको ५ प्रतिशत आय गर्ने,	कूल आम्दानीको २.९८ प्रतिशत आय भएको,
	३.३.सहकारी सन्देश प्रकाशन तथा वितरणबाट महासंघको वार्षिक वजेटको ५ प्रतिशत आय गर्ने,	कूल आम्दानीको ३.९ प्रतिशत आय भएको
	३.४. वैदेशिक तालिम तथा अध्ययन अवलोकन भ्रमणबाट वार्षिक वजेटको ५ प्रतिशत आय गर्ने,	कूल आम्दानीको ४.६ प्रतिशत आम्दानी भएको
	३.५. वार्षिक सेवा शुल्कबाट महासंघको वजेटको ५ प्रतिशत आय गर्ने	कूल आम्दानीको ८.८ प्रतिशत आय भएको
	३.६. सहकारी प्रवर्द्धन कोषबाट वार्षिक वजेटको ५ प्रतिशत आय गर्ने	नभएको
	३.७.सहकारी वचत तथा ऋण र कर्जा सुरक्षण कोष र कर्जा सूचना केन्द्रको स्थापना गरी २ वर्षभित्रमा संचालन गर्ने,	नभएको
	३.८. वेवसाइडमार्फत सहकारीहरूद्वारा उत्पादित वस्तु तथा सेवाहरूको प्रचार प्रसार गरी महासंघको आयमा वृद्धि गर्ने	नभएको
३.१. महासंघ र सदस्य संघ संस्थाहरूको व्यवसायिक योजना निर्माण गरी उद्यमशिलता, सशक्तिकरण एवंम गुणस्तरीय सेवामार्फत आत्मनिर्भर हुने र व्यवसायिकरण गर्ने गराउने	३.१.१. २०७६ भित्रमा ३० वटा सदस्य संघका व्यवसायिक योजना निर्माण गर्ने गराउने र कम्तीमा २५ प्रतिशत सदस्य संघहरूको व्यवसायिक योजना निर्माणमा सघाउ पुरयाउने,	हाल सम्म १२ वटा सदस्य संघको व्यवसायिक योजना निर्माण र २३ वटा संघको रणनीतिक योजना तर्जुमा गरेको
	३.१.२. सहकारी प्रवर्द्धनका लागि २०७६ भित्र नेपाल सरकार, सहकारी विभागसंग ५ करोड र सहकारी प्रवर्द्धन कोषको रकम कम्तीमा १ करोड लिने,	मन्त्रालयबाट विगत २ वर्षदेखि ३ करोड वजेट प्राप्त गरिरहेको, सहकारी विभागवाट र प्रवर्द्धन कोषको रकम प्राप्तीका लागि पहल भैरहेको,

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
	३.१.३. सहकारीबाट उत्पादित कम्तीमा ३ वटा उच्च मूल्यका वस्तुको अन्तर्राष्टिय वजारीकरण गर्न समन्वय गर्ने,	हुन नसकेको
	३.१.४. सरकार र अन्य निकायसंगको समन्वयमा मुलुकभर ५ वटा शीतभण्डार निर्माण सम्पन्न पहल गर्ने	नवलपरासी, सप्तरी र स्यांजामा निर्माणाधिन रहेको ।
	३.१.५. २०७६ भित्र सहकारीद्धारा सञ्चालित व्यवसायलाई व्यवस्थित गर्न सबै स्थानीय तह र प्रदेशमा वजेट व्यवस्थापन गराई व्यवसायिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक तालिम दिने,	आंशिक हुदै आएको
	३.१.६. नेपाल सरकार तथा अन्य निकायसंग सहकार्य गरी सहकारी क्षेत्रमा ५ वटा प्रशोधन इकाईहरूको स्थापनामा पहल गन	विभिन्न जिल्लामा भइरहेको
	३.१.७. २०७६ सम्ममा कृषि, पर्यटन, जलश्रोत क्षेत्रमा १० वटा विशिष्टीकृत संघ निर्माण गरी कार्यथालनीको पहल गर्ने,	कृषि र पर्यटनका ४ वटा र आवासको १ वटा विशिष्टीकृत संघ निर्माण भएको, अन्य प्रयास भइरहेको
	३.१.८. महिला तथा युवा वर्गलाई सहकारीमा आवद्ध गर्न गराउन अभिप्रेरित गर्न र तिनको कम्तीमा ३३ प्रतिशत सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	समग्रतामा ३९ प्रतिशत पुगेतापनि धेरैमा पुगन वांकी
४. सहकारीमार्फत दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्तिका लागि प्रेरित गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेतृत्वदायि भूमिका निर्वाह गर्ने,	४.१. २०७६ भित्रमा ७५३ स्थानीय तहमा सहकारी समन्वय सञ्जालको गठन गर्ने	गठन भइरहेको
	४.२. २०७६ भित्रमा गठन भएका सवै प्रदेश तथा जिल्ला संघहरूलाई सदस्यता प्रदान गर्ने,	सदस्यताका लागि आवेदन गर्ने सवै जिल्ला स्तरीय संघ एवं प्रदेश सहकारी संघहरू सदस्य भएका

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
	४.३. सहकारी तथा अन्तर्राष्टिय सहकारी महासंघ र सहयोगी निकायहरूसंग सहकार्य गरी प्रत्येक वर्ष राष्टिय तथा अन्तर्राष्टिय दिवस मनाउने,	मनाउदै आइएको
	४.४. २०७४ चैत्र भित्रमा दोश्रो राष्टिय सहकारी महासम्मेलन गर्ने,	२०७४ साल चैत्र २१ र २२ गते सम्पन्न भएको
	४.५. सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन एवंम विस्तारको लागि हुने सभा, समारोह, सम्मेलन, बैठकहरूमा सहभागी हुने,	भइरहेको
	४.६ आईसिए वोर्ड, क्षेत्रीय वोर्ड र नेडाकमा नेतृत्व स्थापित गर्ने र निरन्तरता दिने,	आईसिए एशिया प्रशान्त क्षेत्रीय वोर्डमा महासंघका निवर्तमान अध्यक्षज्यू, आईसिए ग्लोवल वोर्डमा महासंघका वरिष्ठ उपाध्यक्षज्यू, र नेडाककोउपाध्यक्षमा महासंघका सञ्चालकज्यूको प्रतिनिधित्व गर्दै आउनुभएको ।
	४.७. विषय र उद्देश्यमा मिल्ने केन्द्रिय संघहरू एकीकरण गर्ने	केन्द्रिय तरकारी तथा फलफूल सहकारी संघ र केन्द्रीय विउविजन सहकारी संघ विच एकिरण भएको ।
५. व्यवस्थापन सूचना प्रणाली मार्फत सहकारी संघ संस्थाहरूमा अनुगमन एवंम सुशासन कायम गर्ने,	५.१. सदस्य संघहरूको विनियमलाई सहकारी ऐन, २०७४ अनुरूप संशोधन गर्न लगाउने,	भइरहेको
	५.२. सदस्य संघहरूको आर्थिक प्रशासन नियमावली र कर्मचारी प्रशासन नियमावली निर्माण गर्न लगाउने,	भइरहेको
	५.३. २०७६ भित्रमा १०० सदस्य संघहरूको अनुगमन एवंम निरिक्षण गर्ने,	१०१ वटा संघहरूको अनुगमन भएको

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
	५.४. सहकारी संघहरूमा सहकारी लेखा प्रणाली लागु गर्न सफटवेयर तयार गरी २० वटा संघहरूमा पाईलटिंग गर्ने,	नभएको
	५.५. २०७६ भित्रमा अनलाइनमार्फत भरपर्दो सूचना प्रणालीको विकास गर्न पायलटिंग गरिएका कम्तीमा ५ जिल्लाका १० संघहरूको अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने,	नभएको
	५.६. मन्त्रालय तथा संघहरूसंग समन्वय गरी कोपोमिस सम्वन्धि प्रति वर्ष कम्तीमा ५ वटा क्रियाकलाप संचालन गर्ने	भइरहेको
६. विभिन्न तहका सहकारीहरूका व्यवसायिक क्रियाकलापहरूलाई प्रवर्द्धन गर्न सहयोग पुरयाउने	६.१. सहकारी संघ संस्थाले गरेका नमुनायोग्य कम्तीमा २ वटा कार्यलाई अर्न्तराष्ट्रियस्तरमा पुरयाउने,	नेपालको सहकारी अभियान र सहकारी संस्थाहरूका नमुना योग्य कार्यहरूको डकुमेन्टी तैयार गरी अन्तरराष्ट्रियस्तरमा प्रचार प्रसार गरिदै आएको
	६.२. २ वर्षभित्र सम्पूर्ण संघ संस्थाहरूको विस्तृत विवरण तयार पार्ने,	नभएको
	६.३. उत्कृष्ट कार्य गर्ने सदस्य संघहरूमध्ये केन्द्रीय संघबाट १, जिल्ला संघबाट २ र विषयगत संघबाट ४ वटालाई प्रत्येक वर्ष पुरस्कृत गर्ने,	पुरस्कृत भइरहेको
	६.४. एक वर्षभित्र ५ जिल्लामा उत्पादित वस्तुको संकलन केन्द्र स्थापना गर्न प्रोत्साहित गर्ने,	महासंघसंगको समन्वयमा सहकारी वजार विकास कार्यक्रम (सिएमडिपी) वाग्मती प्रदेशका ६ जिल्ला लगायत अन्य जिल्लाहरूमा पनि विस्तार भइरहेको

रणनीतिक लक्ष्यहरू	रणनीतिहरू	उपलब्धि
	६.५. दातृनिकायहरूलाई सहकारीमा संलग्न गराउने सम्वन्धि प्रत्येक वर्ष कम्तीमा २ वटा गोष्ठी अर्न्तक्रिया गर्ने,	सहकारी समन्वय सञ्जालको वैठकमा भइरहेको
	६.६. उत्पादित वस्तु तथा सेवाहरूको वार्षिक रूपमा केन्द्रस्तरमा कम्तीमा १ वटा प्रदर्शनी गराउने	नभएको

परिच्छेद ३
परिस्थिति तथा वातावरण विश्लेषण

५. नेपालमा सहकारी संघ/संस्थाहरू र सदस्य संघहरूको विवरण

तालिका नं. २

प्रदेश	जिल्लाको सख्या	सहकारी संस्थाहरू	सहकारी संघहरू	महासंघमा आवद्ध संघहरू	प्रतिशत
१	१४	४७३७	५८	५६	९६
२	८	४१५३	३८	३८	१००
वागमती	१३	१०४१८	८२	७७	९३
गण्डकी	११	२६७१	५४	४९	९०
लुम्विनी	१२	३७५५	४८	४६	९७
कर्णाली	१०	१९६७	१७	२३	१००
सुदूरपश्चिम	९	२०६०	२८	२४	८५
प्रदेश संघ			८	२	२५
केन्द्रिय संघ			१९	१९	१००
सहकारी बैंक		२९८८६	१	१	१००
जम्मा	७७	२९८८६	३५३	३३५	९५

६. महासंघका सदस्य संघहरूको वित्तिय तथा समष्टिगत सुशासनको अवस्थाः

विद्यमान अवस्थामा महासंघका अधिकांश सदस्य संघहरू व्यवसायिक तथा आत्मनिर्भर नभएको कारण उनीहरूको वित्तीय अवस्था कमजोर रहेको छ । अधिकांस सदस्यसंघहरूले ठोस व्यवसाय गर्न नसक्दा वाह्यनिर्भरता रहेको छ । सदस्य संस्थाहरूको आवश्यकता र माग वमोजिम नियमित सेवा प्रवाह गर्न नसक्दा संघहरूप्रति सहकारी संस्थाहरूको उत्साहवर्द्धक सहभागिता रहेको देखिदैन ।

वित्तिय सक्षमताको अभावमा सदस्य संघहरूमा दक्ष जनशक्ति रहन नसक्नु र अर्कोतर्फ नेतृत्वले अपेक्षित रूपमा सदस्यहरूको माग वमोजिम सक्रिय भई सेवा प्रवाह गर्न नसक्नु तथा कमजोर प्रतिवद्धता र राजनीतिक प्रभावको कारणले सहकारी संघहरू व्यवसायिक मोडलमा जान सकेका छैनन् । यसरी वित्तिय अवस्था संतोषजनक नहुनाले गुणस्तरीय क्रियाकलापहरूमा न्यूनता, व्यवसायिक क्रियाकलापमा कमी, विश्वास आर्जनमा कमी र कमजोर वहस पैरवी रहेको छ ।

यद्यपि हालका दिनहरूमा कतिपय सहकारी संघहरूले व्यवसायिकतालाई अंगाल्दै वित्तिय अवस्था सुधारोउन्मुख रहेको छ । वित्तिय लगानी, कृषि उपजमा मूल्य श्रृखलाको विकास, ट्रेडमार्कको प्रयोग र व्यवसायिक भौतिक पूर्वाधार र सरोकारवाला निकायसंगको समन्वय र सहकार्यले तुलनात्मक रूपमा वित्तिय अवस्था सुध्रदै गएको छ ।

महासंघका सदस्य संघहरूमध्ये एक तिहाई सदस्य संघहरूको विवरणका आधारमा देहाय अनुसारको वित्तीय अवस्था रहेको देखिन्छ ।

विवरण	तुलनात्मक वित्तीय अवस्थाका सूचकहरू (प्रतिशतमा)		
	१ लाखसम्म	१० लाखसम्म	१० लाख भन्दामाथि
शेयर पूजी	२८.४६	४२.२८	२९.२७
	१० लाखसम्म	१ करोडसम्म	१ करोडभन्दामाथि
वार्षिक कारोवार	४२.२८	३१.७१	२६.०२
	जग्गा मात्र	जग्गा र भवन	केही नभएको
स्थायी सम्पत्ति	६.७३	१९.२३	७४.०४
	नाफामा रहेको	नोक्सानमा रहेको	
नाफा नोक्सान	७५.२८	२४.७२	

यसै गरी सदस्य संघहरूको सुशासनको अवस्था समेत कमजोर रहेको छ । नेतृत्वको होडवाजीका लागि संघ गठन भई सञ्जालमा आवद्ध मात्र हुने प्रवृत्तिले गर्दा संस्थागत सुशासनमा ध्यान पुगन सकेको छैन् । सहकारी ऐन, नियमावली अनुरूप लेखा परिक्षण गर्न नसक्नु, नियमित साधारण सभा नहुनु, समितिको नियमित निर्वाचन हुन नसक्नु र वैठक समेत वस्न नसक्नु आदि कारणले गर्दा संघहरूमा सुशासन कमजोर अवस्थामा रहेको पाइन्छ । संघहरूको विनियम अद्यावधिक नहुनु, आवश्यक कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू तर्जुमा नहुनुले पनि सुशासनको अवस्था कमजोर रहेको पाइन्छ । केही संघहरू भने व्यवसायिक एवंम सुशाशित रहेका भएतापनि उल्लेख्य सदस्य संघहरूको वित्तीय अवस्था हेर्दा सुदृढ रहेको छैन् । महासंघबाट पछिल्लो वर्षहरूमा सदस्य सहकारी संघ/संस्थाको अनुगमन तथा निरिक्षण गरी केही सुधार हुने दिशामा अगाडि वढेका छन् । सदस्य संघहरूको वर्तमान सुशासनको अवस्थावारे एक तिहाई सदस्य संघहरूमा गरिएको सर्वेक्षणको नतिजा देहाय अनुसार रहेको छ ।

विवरण	तुलनात्मक सुशासनका सूचकहरू (प्रतिशतमा)		
	भएको	नभएको	
आ.ब. २०७६र७७ सम्म लेखा परिक्षण	९४.६४	५.३६	
	पौष मसान्तभित्र	पौषमसान्त पश्चात	सम्पन्न नभएको
साधारण सभा	६६.३८	२२.४१	११.२१
	४ वर्ष अवधि वांकी	अवधि नाघेको	
निर्वाचन	७७.३८	२२.३२	

यति हुँदाहुदै पनि वित्तिय अवस्था, नियमनकारी निकायको प्रभावकारी अनुगमनमा कमी, राजनैतिक हस्तक्षेप, सुशासन परिक्षणको सुचाङ्क एवंम नेतृत्वको प्रतिवद्धताको अभावले सुशासन परिपालनाको अवस्था चुनौतीपूर्ण रहेको छ । पारदर्शि व्यवसायिक क्रियाकलाप, निर्वाचन प्रणाली, नेतृत्व तथा कर्मचारी चयन लगायतका महत्वपूर्ण कदमहरूमा सुशासनका आधारहरू स्थापित भएका छैनन् । नियामक निकाय र महासंघ मार्फत गरिने अनुगमनलाई थप प्रभावकारी वनाउने स्पष्ट आधार तयार गर्न आवश्यक रहेको छ । सहकारी ऐनमा व्यवस्था गरिएको कर्जा सूचना केन्द्रले धेरै हद सम्म वित्तिय तथा संस्थागत सुशासनमा सहयोग पुग्न सक्दछ यस अर्थमा सहकारी कर्जा सूचना केन्द्रको आवश्यकता टड्कारो रहेको छ ।

यसरी हेर्दा समग्रमा वित्तीय तथा सुशासनको अवस्था सुधारात्मक देखिएतापनि त्यो पर्याप्त भने छैन । यसर्थ, यसका सुस्पष्ट आधार वित्तीय सूचक तथा मापदण्डहरू तयार गरी संघहरूमा लागु गर्न गराउन जरूरी रहेको छ ।

७. महासंघ संचालनका नीतिगत व्यवस्थाहरू

महासंघका हरेक क्रियाकलापहरू नीति, विधि र कार्यविधि सम्मत तथा व्यवस्थित रूपमा संचालन गर्नका लागि सहकारीका दर्शन, सिद्धान्त, मूल्यहरूका साथै सहकारी ऐन २०७४,सहकारी नियमावली २०७५का, अतिरिक्त महासंघद्वारा तर्जुमा गरिएका देहायका नीति, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरूरहेकाछन् ।

१. विनियम, २०५० (संशोधन सहित)

२. समिति उपसमिति संचालन कार्यविधि, २०६१ (संशोधन, २०७१)

३. आर्थिक प्रशासन कार्यविधि, २०७५ (संशोधन सहित)

४. कर्मचारी प्रशासन कार्यविधि, २०७५ (संशोधन सहित)

५. प्राकृतिक विपत्ति उद्धार कोष परिचालन कार्यविधि, २०७२

६. सहकारी सन्देश प्रकाशन तथा वितरण कार्यविधि, २०७२

७. वैदेशिक तालिम तथा कार्यक्रम सहभागी छनौट कार्यविधि, २०७२

८. शिक्षा तथा तालिम संचालन कार्यविधि

९. वैठक संचालन कार्यविधि, २०७४

१०. सवारी साधन परिचालन कार्यविधि, २०७५

११. सहकारी संघ/संस्थाको अनुगमन निर्देशिका, २०७५

१२. सहकारी पुरस्कार छनौट निर्देशिका, २०७५

१३. कार्यालय उपकरण वितरण निर्देशिका, २०७६

१४. कर्मचारी प्रोत्साहन भत्ता निर्देशिका, २०७६

१५. कोपसप प्रवर्द्धनका लागि अनुदान प्रदान गर्ने निर्देशिका, २०७६

१६. पञ्चवर्षिय रणनीतिक योजना (२०७२/७३ देखि २०७६/७७)

१७. पञ्चवर्षिय व्यवसायिक योजना (२०७६/७७–२०८०/८१)

१८. सञ्चार रणनीति, २०७७

१९. सहकारीमार्फत दिगो उत्पादन र उपभोग सम्वन्धी मार्गदर्शन, २०७७

२०. सहकारीमा लैंगिक समावेशिता मार्गदर्शन, २०७७

२१. आन्तरिक लेखा परिक्षण मार्गदर्शन, २०७७

२२. तालिम तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७

२३. सदस्य संघ साझेदारी सञ्चालन कार्यविधि, २०७७

२४. आन्तरिक लेखा परिक्षण कार्यविधि, २०७७

२५. सहकारीहरूको स्तरीकरण कार्यविधि, २०७७

२६. भर्चुअल साधारण सभा सञ्चालन कार्यविधि, २०७७

२७. भर्चुअल वैठक संचालन कार्यविधि, २०७७

२८. प्रादेशिक उपसमिति गठन तथा संचालन कार्यविधि, २०७७

८. परिस्थिति विश्लेषण

- नेपालको संविधानले अवलम्वन गरेको तीनखम्वे अर्थनीतिले सहकारी क्षेत्रलाई आर्थिक विकासको एउटा महत्वपूर्ण स्तम्भको रूपमा मान्यता दिई प्राथमिकतामा राखेको छ ।
- संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारहरूले सहकारी प्रवर्द्धन तथा नियमनका लागि आवश्यक कानून, नियम, निर्देशिकाहरूको प्रवन्धका साथै वित्तीय सहयोग गर्दै आएका छन् ।
- सदस्य संघहरूको व्यवसायिक क्षमता अभिवृद्धिका लागि महासंघद्वारासञ्चालन गरिदै आएका शिक्षा तथा तालिमका कार्यक्रमहरू, व्यवसायिक तथारणनीतिक योजना निर्माण लगायतका क्रियाकलापहरूपरिणाममुखी रहदै आएकाछन् ।
- महासंघद्वारा व्यवसायिक रूपमा संचालन गरिदै आएका शुल्कमा आधारित तालिम कार्यक्रमहरू प्रति आकर्षण वढ्दै गएको छ ।
- सहकारी सम्वन्धि सूचना तथा प्रचार प्रसारका लागि सरकारी, सहकारी र निजीस्तरवाट समेत टेलिभिजन, रेडियो, अनलाइन लगायतका कार्यक्रमहरू संचालन भइरहेका छन् ।
- सदस्य संघहरूमा विशेष गरी जिल्लास्तरीय संघहरूमा कर्मचारी अभाव रहेको र नियमित क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

- जिल्ला सहकारी संघहरूले स्थिर सम्पत्तिहरूको उपयोग गर्न नसकेको देखिन्छ ।
- कतिपय सदस्य संघहरूले ऐन नियम अनुरूप नियमित लेखापरिक्षण, साधारण सभा र निर्वाचन समेत नगरेको पाइएको छ ।
- सहकारी संघ/सस्थाहरूलाई एकिकरणमा जोड दिईरहेको सन्दर्भमा केही स्थानिय तहमा सहकारी संस्थाहरू दर्ता भईरहेका छन् ।
- महासंघलाई श्रोत केन्द्रको रूपमा विकास गर्न सकिएकोछैन् ।
- वातावरणीय संरक्षणका हिसावले महासंघले प्रयोग गर्ने सामग्रीहरू प्लास्टिकरहित हुन सकेको छैन्
- संचालक तथा कर्मचारीहरूले स्वमूल्याङ्कनविधिको पूर्ण प्रयोग गरेका छैनन् ।
- सहकारीबाटै छापाखाना संचालन हुन सकेको छैन् ।
- सहकारी वहुउद्वेश्यीय भवन (कोप मार्ट) निर्माण तथा संचालन हुन सकेकाछैनन् ।
- सरकार तथा निजी क्षेत्रको सहकारी सम्वन्धी नीति, कार्यक्रम र व्यवहारमा तादम्यता आउन सकेको छैन ।
- महासंघले आफ्नोसदस्य संघहरूको विवरण र अवस्थाको अद्यावधिक विवरण राख्न सकेको छैन्।
- सहकारी संघ/संस्थाहरूको स्तरिकरणको अभाव रहेको छ ।
- महासंघको वर्तमान आर्थिक, भौतिक, मानव संशाधन पर्याप्त छैन।
- सहकारी क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति आउन नसकेको र कम रूचि एंवमसंग्लग्नतातथा टिकाउको अभाव रहेको छ ।
- सहकारी क्षेत्रमा अध्ययन तथा अनुसन्धानको कमी रहेको छ ।
- मुलुकको संघीय संरचना अनुरूप अभियानको संरचना वोझिलो रहेको छ ।
- महासंघको स्थायी आयस्रोतको अभावमा पर्याप्त स्रोत साधन र जनशक्ति परिचालन गर्न सकिएको छैन् ।
- महासंघ विगतको घाटालाई परिपूर्ति गरी मुनाफातिर अग्रसर रहेको छ ।
- महासंघलाई आत्मनिर्भर र सवल रूपमा अघि वढाउनका लागि ईच्छा शक्तिमा कमी देखिएको छ ।

९. अवसर, वाधा, कमजोरी र सवल पक्ष (अ.बा.क.स.)

महासंघको वर्तमान अवस्था विश्लेषण गरी दोस्रो रणनीतिक योजना निर्माणका क्रममा देखिएका अवसर, वाधा, कमजोरी र सवल पक्षहरू यस प्रकार रहेका छन् ।

महासंघको अ.बा.क.स. विश्लेषण

क्षेत्र	सवल पक्ष	सुधारात्मक पक्ष
आन्तरिक	सहकारी अभियानको सुदृढीकरणमा क्रियाशिल महासंघ	आत्मनिर्भर बन्न नसक्नु
	९० प्रतिशत भन्दा वढी संघहरूको आवद्धता	वार्षिक सेवा शुल्क वैज्ञानिक वनाउन नसक्नु
	सहकारी ऐनमा महासंघको कार्यहरूसमावेश	अधिकांश सदस्य संघहरूलाई सवल र सक्षम वनाउन नसक्नु र आत्मनिर्भर वनाउन नसक्नु
	पर्याप्त भौतिक पूर्वाधार	सेवा गुणस्तरीय र नविनतम वनाउन नसक्नु
	नीति, कार्यविधि र निर्देशिकाका आधारमा कार्यक्रम कार्यन्वयन	नेतृत्वमा उच्च समन्वय तथा सहकार्यमा कमी
	समावेशी र परिपक्क नेतृत्व	सदस्य संघहरूको यथार्थ विवरण सहितको तथ्यांक व्यवस्थित गर्न नसक्नु
	अनुभवी र दक्ष जनशक्ति	स्थिर सम्पत्तिको पूर्ण उपयोग नहुनु
	सरकारी तथा अन्य विभिन्न निकायमा प्रतिनिधित्व	दक्ष जनशक्तिको अपर्याप्तता एवंम स्थायित्वको कमी
	सहयोगी निकायहरूको सकारात्मक सहयोग	केही आवद्द केन्द्रिय तथा जिल्ला स्तरीय सहकारी संघहरूको लेखापरिक्षण, साधारण सभा नियमित गराउन नसक्नु
	अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघ र नेडाकको सक्रिय सदस्य	होस्टेल सहितको सुविधा सम्पन्न तालिम केन्द्रको अभाव
	विभिन्न मुलुकका सहकारी अभियानसंग सुमधुर सम्वन्ध	राष्ट्रियस्तरमा नेतृत्व गर्ने अगुवा सहकारीकर्मीहरूको प्रारम्भिक संस्था तथा जिल्ला सहकारी संघहरू कमजोर हुनु
	अन्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघको ग्लोवल वोर्ड र क्षेत्रीय वोर्डमा नेतृत्वदायी भूमिका	सहकारी ऐनद्वारा प्रदत्त जिम्मेवारी अनूरूप उत्पत्तिको प्रमाणपत्र जारी गर्न नसक्नु
	विभागीय कर्मचारी संरचना	उत्पादित वस्तुको वजारीकरणमा समन्वय गर्न नसक्नु
	तालिम प्रशिक्षण म्यानुअलका आधारमा विशिष्टीकृत तालिम कार्यक्रमहरू संचालन	अधिकांश सहकारी संस्थाहरूले वित्तिय कारोवारलाई मात्र प्राथमिकता दिनु
	कार्यसम्पादनका आधारमा प्रोत्साहित गर्ने नीति	गुणात्मकताका आधारमा सहकारी संस्थाहरूको स्तर निर्धारण गर्न नसक्नु
	वित्तीय अवस्थामा सुधार हुदै गएको	योजनाहरूको पूर्ण कार्यान्वियन गर्न नसक्नु
	प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहसंगको समन्वयात्मक सम्वन्ध	सहकारी संघ/संस्थाहरूलाई व्यवसायिक तथा शिपमूलक प्रशिक्षण दिन नसकिनु

क्षेत्र	सवल पक्ष	सुधारात्मक पक्ष
	नियमित रूपमा सहकारी सन्देश प्रकाशन	सामाजिक आर्थिक विकासमा सहकारीको योगदान सम्वन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्न नसकिनु
	अनुगमन तथा निरिक्षण गरी सहकारी संघ/संस्थालाई पृष्ठपोषण प्रदान	सवै तहमा पर्याप्त वहस पैरवी गर्न नसकिनु
	आफ्नै स्वामीत्वमा जग्गा	प्रत्यक्ष राजनैतिक हस्तक्षेप वढदै जानु
	कार्यसञ्चालनका लागि आवश्यक नीति, रणनीति, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरूको उपलव्धता	

क्षेत्र	अवसरहरू	चुनौतीहरू (वाधा)
वाह्य	संविधानद्वारा अर्थतन्त्रको एक खम्वाको रूपमा सहकारी स्थापित	सहकारी सुशासनमा कमी
	सहकारी क्षेत्रको सञ्जाल व्यापक हुनु	सहकारीको अध्ययन अनुसन्धानको अभाव
	सरकारको आवधिक योजना तथा कार्यक्रममा सहकारी क्षेत्र प्राथमिकतामा पर्नु	प्राकृतिक विपद् तथा महामारीको प्रभाव
	महिला, युवा तथा पिछडिएको वर्ग तथा समुदायको आवद्धतामा वृद्धि हुदै गएको	सहकारी ऐन, नियमावलीमा संशोधन हुन नसक्नु
	आमसमुदायवीच सहकारीप्रति सकारात्मक वुझाई	अन्र्तसम्वन्धित ऐनहरू सहकारीमैत्री हुन नसक्दा सहकारी उद्योग, व्यवसाय तथा सेवा व्यवसायहरू संचालन हुन नसक्नु
	उत्पादन, प्रशोधन, वितरण एवंम उद्योगधन्दामा सहकारीको संलग्नता बृद्धि हुदै जानु,	यथार्थपरक र अद्यावधिक तथ्यांकको अभाव
	ऐनमा सहकारी प्रवर्द्धन कोषको व्यवस्था	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तीन तहका सरकारको नियमनको व्यवस्था एवंम ऐनहरूमा असमाञ्जस्ता
	ऐन नियममा कर्जा सूचना केन्द्र, वचत तथा ऋण सुरक्षणको स्थापना हुने व्यवस्था	निजी, सरकारी र सहकारी विच समन्वयको अभाव
	नविन प्रविधिको प्रयोगको शुरूवात	मूल्य श्रृखला विकास हुन नसक्नु
	अन्तराष्ट्रिय सहकारी अभियानमा सक्रिय आवद्धता	सहकारीवाट उत्पादित वस्तुहरूको व्राण्डिग तथा कलेक्टीभ मार्क लिन नसक्नु
	सामाजिक पूँजी निर्माणमा योगदान	राजनिति दलहरूमा सहकारीप्रतिको वुझाईमा अस्पष्टता
	विशिष्टीकृत सहकारी संघको स्थापना हुने व्यवस्था	सहभागिताको हिसावमा महिला नेतृत्वमा आउन नसक्नु
	सदस्य संघ/संस्थाको अनुगमन र निरिक्षणमा संघ, महासंघको भूमिका स्थापित हुनु	सहकारीमा नयाँपीढी तथा यूवा संलग्नतामा कमी
	अन्तराष्ट्रिय साझेदार संस्थाहरूको सहयोग	सरकारी वजेट प्राप्तिमा अनिश्चय

१०. रणनीतिक योजना निर्माण गर्दा लिईएका मान्यता तथा आधारहरूः

- सहकारीको दृष्टिकोण प्रति तिनै तहका सरकारको नीतिमा कुनै परिवर्तन आउने छैन ।
- प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको परस्पर सहयोग र समन्वयमा वृद्धि भएर जानेछ ।
- सरकारको दिर्घकालिन लक्ष्य र १५औं पञ्चवर्षिय योजना एवंम नीतिहरूमा उल्लेखित उद्देश्य अनुसार सहकारीलाई प्रदान गरिने सहयोगमा कायम रहनेछ ।
- दिगो विकास लक्ष्यका कम्तिमा १५ वटा लक्ष्यमा योगदान पुऱ्याउने मान्यता रहनेछ ।
- महामारी तथा प्राकृतिक विपत्तिमा सरकार, निजी क्षेत्र र सहकारीवीच समन्वय र सहकार्य रहनेछ ।
- विकास साझेदार र यूएन निकायहरूले रणनीतिक पत्रमा उल्लेखित साझेदार कार्यक्रम तथा परियोजनाहरूमा सहकारी अभियानसँगसहकार्य गर्नेछन् ।
- सहकारी ऐनमा गरिएको विद्युतिय सुशासन र कोष स्थापना गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयन हुनेछ ।

उल्लेखित आधार र मान्यतामा रही यो दशवर्षिय रणनीतिक योजना तयार गरिएको छ ।

११. परिकल्पना (Vision)

दिगो एवं मर्यादित सहकारी अभियानको नेतृत्वदायी महासंघ

(A Leading Federation of Sustainable and Decent Cooperative Movement)

१२.ध्येय(Mission)

- प्रतिस्पर्धि जनशक्तिमार्फत गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गरी सवल र सक्षम सदस्य संघहरूको विकास,
- नीति, योजना र कार्यक्रममा आधारित प्रविधिमैत्री सुशासित सहकारी संघ/संस्थाको प्रवर्द्धन,
- सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वयात्मक सम्वन्ध विकास गरी सहकारी अभियानको सुदृढीकरण

१३.संस्थागत/कोर मूल्य(Corporate/Core Values)

- प्रतिवद्धताः सहकारीका मूल्य, मान्यता र सिद्धान्त एवंम ऐननियम, विनियमको पूर्ण पालना गर्दै संस्थागत लक्ष्य हासिलका लागि नेतृत्व तथा व्यवस्थापकीय कर्मचारी प्रतिवद्ध रहनेछन् ।
- समावेशिताः महासंघका वस्तु तथा सेवा प्रवाह, कर्मचारी छनौट तथा नेतृत्व चयनमा समावेशिताको आधारलाई अवलम्वन गरिनेछ ।

- उत्कृष्टताः महासंघका वस्तु तथा सेवालाई गुणस्तरीय, प्रतिस्पर्धि तथा उत्कृष्ट रूपमा प्रवाह गरिनेछ ।
- पारदर्शिताः महासंघका सम्पूर्ण आर्थिक तथा प्रशासनिक क्रियाकलाप एवंम सेवाहरूलाई नीति, विधि तथा प्रविधिका आधारमा पारदर्शी वनाइनेछ ।
- नवप्रवर्तनः महासंघका सेवा तथा क्रियाकलापहरूलाई नविन प्रविधि, खोज तथा अन्वेषणमा आधारित वनाइनेछ ।
- दिगोपनाः महासंघका सेवा तथा क्रियाकलापहरू व्यवसायिक एवंम गुणस्तरीय वनाउँदै दिगो रूपमा संचालन गरिनेछ ।

१४.रणनीतिक स्तम्भ (Starategic Pillar)

१४.१.अनुकुल वातावरण निर्माण (Enabling Environment)

१४.२. स्वनियमन र सुशासन(Self-Regulation and Governance)

१४.३. सवल सदस्य संघ(Robust Member Union)

१४.४. व्यवसायिक तथा आत्मानिर्भर महासंघ(Professional and Self— sustained NCF)

१५. रणनीतिहरू (Strategies)

अनुकुल वातावरण निर्माण (Enabling Environment)

- सहकारी मैत्री ऐन नियम निर्माणमा मूख्य भूमिका निर्वाह गर्ने,
- सहकारीमैत्री सरकारी नीति तथा कार्यक्रम निर्माणमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने,
- सरोकारवाला निकायहरूवीच समन्वय र सहकार्य अभिवृद्धि गर्ने ।
- प्रभावकारी सञ्चार र जनसम्पर्क अभिवृद्धि गर्ने ।
- औपचारिक शिक्षामा सहकारी विषयको अध्ययन अध्यापन स्थापित गर्ने ।
- सहकारीका वस्तु तथा सेवामा विश्वसनियता अभिवृद्धि गर्ने ।
- समावेशी सहकारी अभियान निर्माण गर्ने ।

स्वनियमन र सुशासन (Self-Regulation and Good Governance)

- सहकारीसंग सम्वन्धित कानुनहरूको पूर्ण पालनामा जोड दिने ।
- सदस्यको सक्रिय सहभागितामा अभिवृद्धि गर्ने ।

- सुदृढ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विकास गर्ने ।
- सहकारी संघ/संस्थाहरूलाई पारदर्शी एवंम जवाफदेही वनाउने ।
- सहकारी अनुगमन प्रणालीलाई सुदृढ वनाउने ।
- सहकारी संस्कृतिको विकास गर्ने ।
- नविनतम प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने ।

सवल सदस्य संघ (Robust Member Union)

- संघहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- संघहरूलाई व्यवसायिक वनाउने,
- सहकारी सहकारीवीचको व्यवसाय अभिवृद्धि गर्ने,
- सदस्यसंघहरू विच साझेदारी कार्यक्रम अभिवृद्धि गर्ने,
- सहकारीहरूवीच एकीकरण अभियानलाई प्रोत्साहित गर्ने ।
- श्रोत साधनको परिचालनमार्फत आत्मनिर्भर वनाउने ।
- सहकारी सञ्जाललाई सुदृढ गर्ने

व्यवसायिक तथा आत्मानिर्भर महासंघ (Professional and Self Sustained NCF)

- मानव संसाधनलाई प्रतिस्पर्धि एवंम व्यवसायिक वनाउने,
- श्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्ने,
- सदस्यता शुल्क वैज्ञानिक वनाउने,
- शिक्षा तथा तालिमहरूव्यवसायिक रूपमा संचालन गर्ने,
- व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा परामर्श सेवा विस्तार गर्ने,
- व्यवसायिक परियोजनामा लगानी गर्ने ।
- साझेदार निकायहरूसंगसहकार्य गरी कार्यक्रम/परियोजना संचालन गर्ने ।

१६. कार्यनीति, प्रमुख कार्यसम्पादन सूचक र मान्यताहरू

१६.१ रणनीतिक क्षेत्र:अनुकुल वातावरणको निर्माण

रणनीति १: सहकारी मैत्री ऐन नियम निर्माणमा मूख्य भूमिका निर्वाह गर्ने ।			
क्र.स.	कार्यनीतिहरू	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
१.१	सहकारी ऐन २०७४, सहकारी नियमावली २०७५ को संशोधन र सो अनुसार कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू तयार गर्न अभियानको नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह हुनेछ	• २०७९ भित्र सहकारी ऐन, नियमावली संशोधन, कार्यविधिहरू एवं निर्देशिकाहरू तयारी सम्वन्धमा सरोकारवाला निकायहरूसंग परामर्श गरिएको हुनेछ । • २०७९ भित्र सांसदहरूसंग र मूख्य राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरूसँग छलफल भएको हुनेछ । • ०७९ चैत्र मसान्तसम्म सहकारी ऐन संसोधन भई ०८० असारभित्र सहकारी नियमावली एवंम सो अनुसार निर्देशिका तथा कार्यविधिहरूतयार गरी लागु गरिएको हुनेछ ।	१. कोभिड महामारीको असर २०७८ असार मसान्त सम्ममा न्यून भएको हुनेछ । २. राजनीतिक स्थिरता कायम भएको हुनेछ
१.२	सहकारीसंग अर्न्तसम्वन्धित ऐनहरू सहकारीमैत्री वनाउन प्रमुख भूमिका निर्वाह हुनेछ ।	०८० असार भित्रमा ३० प्रतिशत सहकारीसँगअन्तरसम्वन्धित ऐनहरू सहकारी मैत्री भएको हुनेछ ।	१.महामारी २०७८ असार मसान्तसम्ममा मत्थर भएको हुनेछ । २. सरकारकोस्थिरता कायम हुनेछ।
१.३	प्रदेश एवं स्थानीय सहकारी ऐन नियममा न्यूनतम एकरूपता कायम गरिनेछ ।	• प्रादेशिक तथा स्थानीय सहकारी ऐन तथा नियमावलीहरू ०७९ पौष मसान्त सम्ममा तयार भएको हुनेछ । • ०८० आषाढ मसान्तसम्ममा कम्तिमा ८५ प्रतिशत प्रदेश तह तथा ७५ प्रतिशत स्थानीय	१. राजनीतिक स्थिरता कायम भएको हुनेछ ।

		तहका सहकारी ऐन, नियमावलीहरूमा एकरूपता कायम भएको हुनेछ ।	

रणनीति २: सहकारीमैत्री नीति तथा कार्यक्रम निर्माणमा नेतृत्वदाही भूमिका खेल्ने ।

क्र. स.	कार्यनीतिहरू	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
२. १	मूख्य राजनैतिक दलका घोषणापत्रमा सहकारी विकास मोडल प्राथमिकतामा रहनेछ ।	• २ वर्षभित्र मूख्य राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरूसंग छलफल, अर्न्तक्रिया वहस भएको हुनेछ ।	
२.२	राष्ट्रिय सहकारी नीति तथा दिर्घकालिन रणनीति तर्जुमा एवंम परिमार्जन गर्न पहलकदमी गरिनेछ ।	• २ वर्षभित्र राष्ट्रिय सहकारी नीति परिमार्जन एवंम सहकारीको दिर्घकालिन रणनीति तर्जुमा भएको हुनेछ ।	
२.३	सरकारी नीति, रणनीति तथा आवधिक योजना निर्माण प्रक्रियामा सहकारी क्षेत्रलाई नीतिगत प्राथमिकतामा सुनिश्चित गरिने छ ।	• सरकारद्धारा जारी हुने ७५ प्रतिशत नीति तथा आवधिक योजनामा दुई वर्षभित्र सहकारी क्षेत्रलाई नीतिगत प्राथमिकतामा समेटीएको हुनेछ ।	
२.४	सरकारका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरूसहकारी मैत्री वनाईनेछ ।	• सरकारको नीति तथा कार्यक्रम निर्माणको क्रममा सहकारी क्षेत्रवाट दिईने सुझावको कम्तिमा ७५ प्रतिशत बुँदाहरूको संवोधन भएको हुनेछ । • तीनै तहको सरकारको वजेटमा सहकारी क्षेत्रका लागि कम्तीमा ५ वटा कार्यक्रम र वजेट विनियोजन भएको हुनेछ ।	
२.५	सहकारीमार्फत दिगो विकास लक्ष्यको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।	• दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयनमा सहकारी क्षेत्रको भूमिका वृद्धि भएको हुनेछ ।	

रणनीति ३. सरोकारवाला निकायहरूवीच समन्वय र सहकार्य वृद्धि गर्ने ।			
क्र. स.	**कार्यनीतिहरू**	**प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक**	**मान्यताहरू (Assumptions)**
३. १	सरोकारवाला निकायहरूको पहिचान, वर्गिकरण र प्रोफाइल प्रकासन गरिनेछ ।	२०७९आश्विनमसान्तसम्ममा सरोकारवाला निकायहरूको वर्गिकरण सहितको प्रोफाईल तयार भएको हुनेछ	२०७९ आषाढ महिनासम्ममा कोभिड १९ महामारीको असर न्यून भएको हुनेछ ।
३.२	सरोकारवालाहरू विचसम्पर्क सञ्जाल निर्माण, समन्वय र सहकार्यलाई अभिवृद्धि गरिनेछ ।	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ देखि दातृ निकाय, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज लगायतका सरोकारवालासँग कम्तीमा वर्षमा एक पटक आपसी समन्वय र सहकार्य विषयमा छलफल तथा अर्न्तक्रिया भएको हुनेछ । सहकारी समन्वय संजालको वैठक वार्षिक न्यूनतम ४ पटक वसेको हुनेछ सरोकारवालाहरूसंगको साझेदारीमा वार्षिक रूपमा कम्तिमा १ वटा परियोजना थप पहिचान र संचालन भएको हुनेछ ।	
३.३	सरकारी तथा अन्य निकायहरूमा महासंघको प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गराईने छ ।	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ देखि सरकारी तथा सरोकारवाला निकायहरूमा थप ५ वटा समिति तथा कार्यदलमा महासंघको प्रतिनिधित्व भएको हुनेछ ।	
३.४	सदस्य संघहरूसंगको सहकार्यमा महासंघको प्रादेशिक सम्पर्क कार्यालय संचालन गरिने छ ।	२०७९ मंसिरभित्र प्रदेशमा महासंघको सम्पर्क कार्यालय खोल्न शुरूवात भई ५ वर्षभित्र सवै प्रदेशमा सम्पर्क कार्यालय खोलिएको हुनेछ ।	
३.५	अन्तराष्ट्रिय सहकारी अभियानसंग सुसम्वन्ध विकास गरिनेछ ।	१० वर्ष भित्रमा कम्तीमा ५ वटा अर्न्तराष्ट्रिय सहकारी संघ/संस्था वा निकायसंगहरूसंग सम्वन्ध विकास भई अनुभव आदान प्रदान एवंम आपसी सहयोग विस्तार भएको हुनेछ ।	

रणनीति ४. प्रभावकारी सञ्चार र जनसम्पर्क अभिवृद्धि गर्ने ।			
क्र. स.	कार्यनीतिहरू	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
४.१	सहकारी अभियान र संचारकर्मीहरू विचको सम्बन्धलाई सुदृढ गरिनेछ ।	• संचारकर्मीहरूसँग प्रत्येक वर्ष कम्तिमा २ वटा कार्यक्रम भएको हुनेछ । • १० वर्षभित्र कम्तिमा ५ जना संचारकर्मीहरूलाई फेलोसिप प्रदान गरिएको हुनेछ । • सहकारीसम्बन्धी उत्कृष्ट लेख, रचना, सफलताका कथा, समाचारका आधारमा १० वर्षभित्र कम्तिमा ५ संचारकर्मीहरूलाई पुरस्कृत गरिएको हुनेछ ।	
४.२	महासंघको संचार प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।	• महासंघको वेवसाईट २०७८ माघ मसान्तभित्र अध्यावधिक भएको हुनेछ । • २०७९ मसान्त भित्र सामाजिक संजालहरूको पहिचान गरी भरपुर उपयोग भएको हुनेछ । • योजना अवधिमा सहकारी सन्देश पत्रिका ५० प्रतिशत सदस्य संघहरू मार्फत वितरण भएको हुनेछ । • २०७९/८० भित्रमा महासंघको अनलाईन न्यूजपोर्टल संचालन भएको हुनेछ ।	
४.३	प्रभावकारी जनसम्पर्क मार्फत महासंघको पहिचान अभिवृद्धि गरिनेछ ।	• १० वर्षभित्र न्यूनतम ३ वटा प्रतियोगितात्मक खेलकुदको संयोजन तथा आयोजना भएको हुनेछ । • १० वर्षभित्र ७ प्रदेशमा वृहत सहकारी प्रदर्शनीको आयोजना भएको हुनेछ । • १० वर्षभित्र सहकारी टेलिभिजन संचालन भएको	

		हुनेछ । • प्रत्येक वर्ष कम्तिमा १ वटा वातावरण संरक्षणका कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	

रणनीति ५. औपचारिक शिक्षामा सहकारी विषयको अध्ययन अध्यापन स्थापित गर्ने ।

क्र. स.	कार्यनीतिहरू	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
५.१	विश्वविद्यालयमा सहकारी विषयको अध्ययन अध्यापनार्थ समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।	• २ वर्षभित्रमा सहकारी र उद्यमशिलता विषयको एमविए कोर्ष संचालन भएको हुनेछ । • ५ वर्षभित्रमा विश्वविद्यालयहरूको सहकार्यमा सहकारी विषयको Post Graduate र Diploma कोर्ष संचालन भएको हुनेछ । • सहकारी तथा उद्यमशिलता विषयको स्नात्तोकत्तर अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूका लागि संघ/संस्थामा प्रशिक्षार्थी कर्मचारीका रूपमा कम्तीमा २५ जनालाई काम गर्ने व्यवस्था मिलाइएको हुनेछ ।	
५.२	विद्यालय तहमा सहकारी विषयको पठनपाठनका लागि पहलकदमी गरिनेछ	२ वर्षभित्र कक्षा ९, १०, ११ र १२ मा सहकारी विषयको अध्ययन अध्यापन भएको हुनेछ ।	
५.३	सहकारी कलेज स्थापनाका लागि समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गरिनेछ ।	१० वर्षभित्र छुट्टै सहकारी कलेजको स्थापना भएको हुनेछ ।	शिक्षा ऐन संशोधन भई सहकारी मैत्री भएको हुनुपर्ने ।

रणनीति ६. सहकारीका वस्तु तथा सेवामा विश्वसनियता अभिवृद्धि गर्ने ।

क्र. स.	कार्यनीतिहरू	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
६. १	सहकारी संघ/संस्थाबाट उत्पादित वस्तुको उत्पत्तिको प्रमाणपत्र महासंघबाट जारी गरिनेछ ।	२ वर्षभित्र सहकारी संघ/संस्थाबाट उत्पादित वस्तुको उत्पत्तिको प्रमाणपत्र महासंघबाट जारी भएको हुनेछ ।	नेपाल सरकारबाट उत्पत्तिको प्रमाणपत्र जारी गर्ने मार्गदर्शन प्राप्त भएको हुनुपर्ने ।

६.२	कोप ब्राण्ड प्रवर्द्धन गरिनेछ ।	२ वर्षभित्र सहकारी संघ/संस्थाबाट उत्पादित चिया, कफि, मह, दुग्धजन्य वस्तुको कोप ब्राण्डमा बिक्री वितरण भएको हुनेछ ।	
६.३	सहकारी संघ/संस्थाको गुणस्तर मापन सूचकको विकास गरी सदस्य संघहरूले संचालन गरेका स्तरिकरण कार्यक्रमको प्रमाणीकरण गरिनेछ ।	प्रत्येक वर्ष सदस्य संघहरूबाट सिफारिश भई आएको कम्तीमा ५० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाको स्तरिकरण प्रमाणित भएको हुनेछ ।	महासंघले संचालन गरेको स्तरिकरण कार्यक्रमका नेफस्कून र सहकारी बैंकको सहकार्य भएको हुनुपर्ने ।
रणनीति ७. समावेशी सहकारी अभियान निर्माण गर्ने ।			
क्र. स.	**कार्यनीतिहरू**	**प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक**	**मान्यताहरू (Assumptions)**
७.१	सहकारी संघ/संस्थाको नेतृत्व तथा व्यवस्थापनको उच्च तहलाई समावेशी बनाईनेछ ।	• २ वर्षभित्र सबै सहकारी संघ/संस्थाको नेतृत्व तथा व्यवस्थापनको उच्च तहमा महिलाहरूको ३३ प्रतिशत सहभागिता भएको हुनेछ । • ५ वर्षभित्र प्रत्येक सहकारी संघ/संस्थाको संचालक समितिमा १ जना युवा अनिवार्य निर्वाचित भएको हुनेछ ।	
७.२	लक्षित वर्ग तथा क्षेत्रलाई सहकारी संघ/संस्थाको वस्तु तथा सेवा प्रवाहमा प्रोत्साहित गरिनेछ ।	लक्षित क्षेत्रमा समावेशिताका आधारमा संचालित उत्कृष्ट सहकारी संस्थाहरूलाई हरेक वर्ष पुरस्कृत गरिएको हुनेछ ।	
७.३	सहकारी संघ/संस्थाको नीति तथा कार्यविधिलाई महिला तथा युवामैत्री बनाईनेछ ।	५ वर्षभित्र कम्तिमा २५ प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाको नीति तथा कार्यविधि महिला तथा युवामैत्री भएको हुनेछ ।	

१६.२. रणनीतिक क्षेत्र:स्वनियमन र सुशासन

रणनीति १: सहकारी सम्वन्धि कानुनहरूको पूर्ण रूपमा परिपालना गर्ने गराउने ।			
क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
१.१	सहकारीऐन, नियम एवं निर्देशिकाहरूको परिपालनगर्ने, गराईनेछ ।	• सहकारी ऐन, नियम, कार्यविधि तथा निर्देशिकाका आधारमा संघ/संस्थाको विनियम तथा कार्यविधिहरू परिमार्जन भएका हुनेछन् । • नियमित रूपमा नियामक निकाय तथा महासंघले गर्ने अनुगमनको क्रममा सहकारी संघ/संस्थाले आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदनमा सो को पुष्टी हुने गरी विवरण उल्लेख गरिएको हुनेछ ।	
१.२.	सम्पत्ति सुद्धीकरण तथा जोखीम निवारण ऐन, नियमावली तथा विभागको निर्देशनको पूर्ण पालना गर्ने गराईनेछ ।	• २०७९ आषाढ मसान्तभित्र सवै सहकारी संघ/संस्थाले सम्पत्ति सुद्धीकरण निवारण कार्यविधि वनाई कार्यान्वयन गरेका हुनेछन् • २०७९ आषाढ मसान्तभित्र सवै सहकारी संघ/संस्थामा कार्यान्वयन अधिकारी (कम्प्लायन्स अफिसर)तोकिएका हुनेछन । • २०७९ आषाढभित्र १० करोड भन्दा माथि कारोवार गर्नेसहकारी संघ/संस्थाले गोएमएल लागु गरेका हुनेछन् ।	
१.३	महासंघको विनियमलाई समय सापेक्ष वनाई आवश्यक्ता अनुसार आन्तरिक कार्यविधि तथा निर्देशिका तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।	२०७९ पुष महिनाभित्र विनियम पुनरावलोकन गरी प्रत्येक वर्ष आवश्यक पर्ने कम्तिमा ५ वटा आन्तरिक कार्यविधि, निर्देशिका तर्जुमा वा परिमार्जन गरी लागु गरिएको हुनेछ ।	
१.४	सहकारी संघ संस्थालाई अत्यावश्यक नमुना नीति, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू तैयारी गरी लागू गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।	योजना अवधिभर ५० प्रतिशत सदस्य संघ तथा सहकारी संस्थाहरूमा कम्तीमा ३० वटा नीति, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू कार्यान्वयन भएका हुनेछन ।	

रणनीति २: सदस्यको सक्रिय सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने ।			
क्र.सं	**कार्यनीति**	**प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक**	**मान्यताहरू (Assumptions)**
२.१	महासंघ एवंम सहकारी संघ संस्थाको साधारण सभामा सदस्यहरूको सहभागितालाई अर्थपूर्ण वनाईने छ ।	• ७५ प्रतिशत भन्दा वढी सहकारी संघ/संस्थाहरुको वार्षिक लेखा परिक्षण र साधारण सभा निर्धारित समयमा सम्पन्न भएको हुनेछ • साधारण सभामा सदस्यहरू तथा प्रतिनिधिहरूको उपस्थिति कम्तिमा ६० प्रतिशत भएको हुनेछ । • सदस्यहरू छलफलमा भाग लिने र सो भित्रवाट सुझावको आधारमा निर्णय पुस्तिकामा हस्ताक्षर गरिएको हुनेछ ।	
२.२	महासंघ एवंम सहकारी संघ संस्थामा हुने निर्वाचन प्रणालीलाई स्वच्छ एवंम लोकतान्त्रिक वनाईने छ ।	• ५ वर्ष भित्रमा ७५ प्रतिशत संघ/संस्थाका निर्वाचन कार्यविधि र आचार संहिताको आधारमा निर्धारित समयमा निर्वाचन सम्पन्न गरिएको हुनेछ । • सहकारी संघ संस्थाको हरेक निर्वाचनमा स्वतन्त्र पर्यवेक्षकको सहभागिता भएको हुनेछ ।	
२.३	महासंघले प्रवाह गर्ने वस्तु तथा सेवालाई समय सापेक्ष गुणस्तरीय वनाई सो को उपयोगमा सदस्य सहभागिता वृद्धि गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७९/८० भित्र महासंघले प्रवाह गर्ने वस्तु तथा सेवाहरूको मापदण्ड निधारण गरी लागु गरिएको हुनेछ । • मापदण्डको आधारमा महासंघले प्रवाह गरेको वस्तु तथा सेवावाट सदस्यहरूक्रियाशिल भई महासंघका क्रियाकलापमा सदस्य संघहरूको सहभागिता प्रतिवर्ष १० प्रतिशत वृद्धि भएको हुनेछ ।	
रणनीति ३: आन्तरिक नियन्त्रण तथा स्वनियमनप्रणालीलाई सुदृढ तुल्याउने ।			
क्र.सं	**कार्यनीति**	**प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक**	**मान्यताहरू (Assumptions)**
३.१	सहकारी संघ संस्थाहरूमा आचारसंहिता तयार गरी लागु गर्ने गराइनेछ ।	२०७८ साउन महिनादेखि सहकारी संघ/संस्थाका सदस्य, सञ्चालक तथा कर्मचारीहरूद्धारा आचारसँहिता परिपालन गरिएको हुनेछ ।	

३.२	स्वनियमन तथा सुशासनको प्रत्याभुत गर्ने परिक्षण कार्यविधि तयार गरी लागु गरिनेछ।	२०७९ आश्विन महिनाभित्रमा स्वनियम तथा सुशासन परिक्षण पुस्तिका तयार गरि नमुना परिक्षण गरिएको हुनेछ ।	
३.३	महासंघ र संघ/संस्थाहरूमा लेखा सुपरिवेक्षण समितिलाई प्रभावकारी वनाईनेछ ।	• २०७९ आश्विन भित्रमा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको जिम्मेवारी स्पष्ट हुने गरी कार्यविधि वनाई सो का आधारमा कार्यसम्पादन मापन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको हुनेछ । • ३ वर्ष भित्रमा सवै संघ/संस्थाको लेखा सुपरिवेक्षण समितिले स्वतन्त्र रूपमा चौमासिक रूपमा आन्तरिक परिक्षण गरी प्रतिवेदन बुझाएको हुनेछ । • लेखा सुपरिवेक्षण समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरी भूमिकाप्रभावकारी वनाउन संघहरूद्धारावार्षिक रूपमा कम्तिमा १ वटा कार्यक्रमको आयोजना गरिएको हुनेछ ।	
३.४	सहकारी संघ/संस्थाहरूमा आन्तरिक एवंम वाह्य लेखा परिक्षणलाई पूर्ण रूपमा लागु गराईनेछ ।	• ५० करोड भन्दा वढी कारोवार गर्ने सहकारी संघ/संस्था सवैले आन्तरिक लेखा परिक्षण गरेका हुनेछन् । • महासंघद्वारा वार्षिक रूपमा औषतमा १५ वटा संघ/संस्थामा आन्तरिक लेखापरिक्षण गरिएको हुनेछ । • २०८० भित्र सहकारी ऐन वा नियमावलीमा संशोधन गरी निश्चित कारोवार भन्दा माथि कारोवार गर्ने सहकारी संघ/संस्थाको आन्तरिक लेखापरिक्षणलाई अनिवार्य वनाई लागु गरिएको हुनेछ ।	

रणनीति ४. सहकारी संघ/संस्थाहरूलाई पारदर्शी एवंम जवाफदेही वनाउने ।

क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
१.	महासंघ एवं सदस्य संघहरूको स्थिति विवरण पत्रहरू प्रकाशन एवं प्रसारण गर्ने गराईनेछ ।	आर्थिक वर्ष २०७८/७९मा महासंघ र २०८१/८२ सम्ममा सवै संघ/संस्थाको वार्षिक प्रतिवेदनका साथै थप १ वटा स्थिति विवरण विभिन्न माध्यमद्धारा सार्वजनिक भएको हुनेछ ।	

२	सहकारी संघ/संस्थाहरूमा प्रभावकारी सञ्चार रणनीतिको विकास र कार्यान्वयन गर्ने गराईनेछ	आर्थिक वर्ष २०८१/८२ भित्र कम्तिमा ५० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थामा संचार रणनीति लागुभएको हुनेछ ।	
३	सहकारी संघ/संस्थाहरूबाट नियामक निकाय तथा माथिल्लो संघहरूमा प्रतिवेदन पेश गर्ने कार्यलाई नियमित बनाईनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ भित्र कम्तिमा ५० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाहरूद्धारा नियामक निकाय र माथिल्लो संघमा प्रतिवेदन पेश गरिएको हुनेछ । • आ.ब. २०७९/८० भित्रमा कम्तिमा ५० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्था कोपोमिसमा आवद्ध भई अनलाइनमार्फत प्रतिवेदन बुझाएको हुनेछ ।	नियामक निकायबाट कोपोमिसलाई सरलिकृत गरी लागु गरेको हुनुपर्ने
४	महासंघ तथा सहकारी संघ/संस्थाका समिति तथा कर्मचारीहरूको वार्षिक स्वःकार्यसम्पादन मूल्यांकन गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ भित्र नमूना मूल्याङ्कन फारम तयार गरि लागु गर्न परिपत्र गरिएको हुनेछ । • २०८० भित्रमा महासंघका सम्पूर्ण सदस्य संघहरूबाट यस प्रणाली लागु भएको हुनेछ । • आ.ब. २०७८/७९ देखि महासंघका कर्मचारीहरूको स्वःकार्यसम्पादन मूल्यांकन भएको हुनेछ । • २०८० भित्रमा सवै सहकारी संघ/संस्थाका समिति तथा कर्मचारीहरूको स्वःकार्यसम्पादन मूल्यांकन भएको हुनेछ ।	

रणनीति ५. सहकारी अनुगमन प्रणालीलाई सुदृढ बनाउने ।

क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
५.१.	महासंघको अनुगमन विभागलाई सशक्त बनाईनेछ ।	• १० वर्षभित्र ५ जना दक्ष जनशक्तिसहित महासंघमा साधन श्रोत सम्पन्न सशक्त अनुगमन विभाग भएको हुनेछ ।	
५.२	सहकारी स्तरिकरण कार्यक्रम मार्फत सहकारी संघ/संस्थाको मापन तथा गुणात्मक विकास गरिनेछ ।	• २ वर्ष भित्रमा सहकारी संघ संस्थाको स्तरीकरणका लागि सूचक निर्धारण भएको हुनेछ । • पहिलो वर्ष २० वटा सहकारी संघ/संस्था सहित हरेक वर्ष ५०	

		प्रतिशतका दरले वृद्धि गरी स्तरिकरण कार्यक्रम भएको हुनेछ ।	
५.३	सहकारी संघ/संस्थाको अनुगमनलाई विस्तार गरिनेछ ।	सहकारी संघ/संस्थाको अनुगमन वार्षिक ५० प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको हुनेछ ।	
५.४	सदस्य संघहरूलाई अनुगमनका लागि सक्षम वनाइनेछ ।	५ वर्षभित्रमा प्रादेशिक रूपमा ५० प्रतिशत सदस्य संघहरूलाई अनुगमन सम्बन्धी तालिम दिईएको हुनेछ ।	
५.५	महासंघका अनुगमन कार्यक्रममा सदस्य संघका कर्मचारीहरूलाई सहभागी गरिनेछ ।	महासंघको ५० प्रतिशत अनुगमन कार्यक्रममा सदस्य संघका कर्मचारीहरू सहभागी भएको हुनेछ ।	
रणनीति ६. सहकारी संस्कृतिको विकास गर्ने ।			
क्र.सं	**कार्यनीति**	**प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक**	**मान्यताहरू (Assumptions)**
६.१.	सहकारी क्षेत्रका लागि संस्थागत संस्कार सम्बन्धी मार्गदर्शन तयार गरिनेछ ।	• ३ वर्षभित्र ७५ प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाहरूले संस्थागत संस्कार निर्माण गरी लागु गरेको हुनेछ । • सहकारीका हरेक उद्घाटन कार्यक्रमहरू छरितो भएको हुनेछ । • सहकारीका कार्यक्रमहरू धुम्रपान तथा मध्यपान रहित भएको हुनेछ ।	
६.२	सहकारी संघ/संस्थाका कार्यस्थल तथा कार्यक्रमलाई वातावरणमैत्री बनाईनेछ ।	• योजना अवधिभर ७५ प्रतिशत सहकारी संस्थाहरूले प्लाष्टिकको प्रयोगलाई बन्देज गरेको हुनेछ । • योजना अवधिभर ५० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाको कार्यस्थल कागज रहित हुनेछ । • सहकारी संघ/संस्थाहरूको ८० प्रतिशत कार्यक्रममा पुनप्रशोधन हुन सक्ने सामाग्रीहरूको मात्र प्रयोग भएको हुनेछ ।	
६.३	सहकारी संघ संस्थाहरू मार्फत जलवायू परिवर्तनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरी हरित उर्जा प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।	• आ. व. २०७९/०८० वाट महासंघ तथा सहकारी संघ संस्थाहरूका वार्षिक रूपमा सञ्चालन गरिने सम्वन्धित तालीम कार्यक्रमहरूमा जलवायू परिवर्तन तथा जैविक खेती प्रविधि सम्वन्धी कक्षा संचालन भएको हुनेछ ।	

रणनीति ७. नविनत प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने ।			
क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
७.१.	सहकारी संघ/संस्थाको सेवा प्रवाहलाई डिजिटलाईजेशन गरिनेछ ।	• योजना अवधिभर ५० प्रतिशत वित्तिय सहकारी संस्थाहरूले मोवाईल वैकिङ्ग प्रणाली संचालन गरेको हुनेछ । • योजना अवभिर सबै सहकारी संघ/संस्थाहरूले सफ्टवेयर मार्फत कारोवार गरेको हुनेछन् । • योजना अवभिर ३० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाहरूको वस्तु तथा सेवा इकमर्शमार्फत कारोवार भएको हुनेछ ।	
७.२	सहकारी क्षेत्रको छुट्टै डाटा बैंक स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन भएको हुनेछ ।	• योजना अवधिभरमा सहकारी संघ/संस्थाहरूका लागि डाटाबैंक स्थापना गर्न आधार तयार भएको हुनेछ ।	

१६.३. रणनीतिक क्षेत्र: सवल सदस्य संघ

रणनीति १:संघहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।			
क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
१.१	साझेदारिताको आधारमा सवै सदस्य संघहरूको रणनीतिक तथा व्यवसायिक योजना निर्माण गरिनेछ ।	प्रत्येक वर्ष कम्तीमा २० वटा महासंघका सदस्य संघहरूको रणनीतिक वा व्यवसायिक योजना निर्माण गर्न सहजिकरण र सहयोग गरिएको हुनेछ	
१.२	सदस्य संघहरूले तयार गरी लागु गरेका वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा समन्वय गर्दै मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरिनेछ ।	आ.ब. २०७९/८० देखि वार्षिक रूपमा कम्तिमा २० वटा संघहरूको वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट निर्माणमा समन्वय गरी मूल्याङ्कन विधि तयार गरिएको हुनेछ ।	
१.३	सदस्य संघका क्रियाकलापलाई प्रभावकारी बनाउन नीति तथा कार्यविधि निर्माणका लागि सहयोग पुऱ्याईनेछ ।	५ वर्ष भित्र ६० प्रतिशत सदस्य संघहरूको न्यूनतम ५ वटा नीति तथा कार्यविधि तर्जुमा भएको हुनेछ ।	
१.४	शिक्षा, तालिम लगायतका क्षमता	• प्रत्येक वर्ष कम्तिमा २० वटा सदस्य	

	विकासका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।	संघहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि शिक्षा तथा तालिम कार्यक्रम संचालन गरेको हुनेछ । • प्रत्येक वर्ष राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा कम्तिमा ५ वटा सहकारी अध्ययन अवलोकन भ्रमणको कार्यक्रम संचालन गरेको हुनेछ ।	महामारीको असर न्यून भई वातावरण सहज भएको हुनुपर्ने
१.५	संघहरूलाई नमुना संघको रूपमा विकास गर्दै प्रोत्साहनको कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७९/८० देखि वार्षिक रूपमा कम्तिमा एउटा संघलाई नमूना संघको रूपमा स्थापित गरिएको हुनेछ । • आ.ब. २०७९/८० देखि घोषित नमूना संघ र महासंघबाट पुरस्कृत संघहरूलाई प्रोत्साहनको प्याकेज प्रदान गरिएको हुनेछ ।	

रणनीति २: संघहरूलाई व्यवसायिक बनाउने ।

क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
२.१	प्रादेशिक स्तरमा सबै सदस्य संघहरूको वस्तुस्थितिको अध्ययन गरी विस्तृत विवरण तयार गरिनेछ ।	२०७८/७९ मा २ वटा प्रदेश र २०८०/८१ मा बांकी प्रदेशमा गरी ७ वटै प्रदेशको अध्ययन प्रतिवेदन र स्थितिपत्र सार्वजनिक भएको हुनेछ ।	प्रदेश सरकारबाट सहयोग प्राप्त भएको हुनेछ ।
२.२	सम्पूर्ण सदस्य संघहरूको व्यवसायिक सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।	२०८५ साल भित्रमा प्रति वर्ष कम्तिमा एक प्रदेशमा सदस्य संघको व्यवसायिक सम्भाब्यता अध्ययन गरी सम्भाव्य व्यवसायको पहिचान गरिएको हुनेछ ।	
२.३	संभाव्य सदस्य संघहरूको व्यवसाय संचालनमा सहयोग पुऱ्याईनेछ ।	योजना अवधिभरमा ७ वटा सदस्य संघका व्यवसायमा महासंघको प्राविधिक एवं आर्थिक सहभागिता भएको हुनेछ ।	
२.४	संघहरूवीच आपसी अनुभव आदानप्रदान गरी आपसी सहयोगमा विकास गरिनेछ ।	प्रत्येक वर्ष प्रादेशिक रूपमा सदस्य संघहरूविच कम्तिमा १ वटा सिकाई आदान प्रदान कार्यशाला संचालन गरिएको हुनेछ ।	
२.५	विशिटिकृत सहकारी संघको स्थापना, पूजी लगानी र संचालनमा अभिभावकीय भूमिका निर्वाह गरिनेछ	१० वर्ष भित्रमा फरक फरक क्षेत्र समेटिने गरी कम्तिमा थप १० वटा विशिष्टिकृत सहकारी संघको स्थापना, संचालन र पूजी लगानी गरिएको हुनेछ ।	सहकारी संघ संस्थाहरूले व्यवसायिक मोडलमा लगानी गरेका हुनेछन् ।

रणनीति ३. सहकारी सहकारीवीचको व्यवसाय अभिवृद्धि गर्ने ।			
क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
३.१	सहकारी-सहकारीबिचको राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा व्यवसायीक सम्बन्ध स्थापित गरिने छ ।	• २ बर्षभित्रमा उत्पादक सहकारीबाट उत्पादित वस्तुहरू उपभोक्ता सहकारीमार्फत विक्रि वितरण शुरूवात भएको हुने छ । • सहकारीबाट उत्पादित २ उच्च मूल्यका वस्तुहरू सहकारी सञ्जालमार्फत अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण भएको हुने छ ।	
३.२	सहकारी केन्द्रिय वजार, प्रादेशिक वजार र स्थानीयस्तरमा हाट बजार संचालन गरिने छ ।	योजना अवधिभरमा सहकारीको केन्द्रिय वजार, प्रादेशिक वजार र स्थानीयस्तरमा सहकारी हाट बजार (मार्ट) संचालन भई सहकारीका उपत्पादनहरू विक्री वितरण भएको हुने छ ।	
३.३	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरको सहकारीका वस्तु तथा सेवाको वजारीकरण गरिनेछ ।	वार्षिक रूपमा १ वटा राष्ट्रियस्तरको सहकारी मेलाका साथै ३ वर्ष भित्रमा थप १ वटा अन्तराष्ट्रियस्तरको सहकारी मेलामा सहभागिता भएको हुनेछ ।	महामारीको प्रभाव न्यून भएको हुनुपर्ने

रणनीति ४. सदस्य संघहरू विच साझेदारी कार्यक्रम अभिवृद्धि गर्ने ।			
क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
४.१	समयसापेक्ष क्षमता विकास तालिम लगायत अन्य साझेदारी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ देखि कम्तीमा वार्षिक रूपमा ५ वटा संघहरूसंग साझेदारीमा विशिष्टीकृत तालिम कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ । • महासंघकासहकारी प्रोफाइल प्रकाशन, सहकारी सन्देश प्रकाशन लगायतका कम्तीमा १० वटा अन्य कार्यक्रमहरूसदस्य संघहरूको साझेदारीमा संचालन भएको हुनेछ ।	

४.२	उत्पादनसंग जोडिएका सदस्य संघहरूको लागि ब्राण्डिङ्ग तथा कलेक्टीभ मार्कका को मान्यता लिन सहजीकरण गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ देखि लागु हुने गरी सहकारीको कफि कलेक्टिभ मार्क कम्तिमा १० वटा कफि उत्पादक संघ/संस्थाबाट प्रयोग भएको हुनेछ । • २०८५ भित्रमा कम्तिमा ४ वटा फरक उत्पादनको कलेक्टिभ मार्क लिई प्रयोगमा ल्याईएको हुनेछ ।	उद्योग विभाग वाट सहकारी क्षेत्रलाई ब्रान्डिङ वितरणमा नीतिगत स्पष्टता आएको हुनेछ ।

रणनीति ५. संघ/संस्थाहरूवीच एकीकरण अभियानलाई प्रोत्साहित गर्ने ।

क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
५.१	समान उद्देश्य भएका संघ संस्थाहरूवीच एकीकरण गर्न कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।	• योजना अवधिसम्म हालको संख्यामा ५० प्रतिशत सहकारी संघ/संस्थाहरू विच एकिकरण गर्नका लागि आवश्यक अभिमुखीकरण तथा सहजीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको हुनेछ । • २०८५भित्र समान उद्देश्य भएका कम्तिमा २५ प्रतिशत संघहरूविच एकिकरण भएको हुनेछ ।	
५.२	एकिकरण गरिएका संघहरूलाई प्रोत्साहन प्याकेज प्रदान गरिनेछ ।	योजना अवधिभरमा एकीकरण भएका २५ प्रतिशत संघहरूलाई महासंघबाट सहयोग र क्षमता अभिवृद्धि प्याकेज प्रदान गरिएको हुनेछ ।	

रणनीति ६. श्रोत साधनको परिचालनमार्फत आत्मनिर्भर वनाउने ।

क्र.सं	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
६.१	सदस्य संघहरूको स्वामित्वमा रहेको स्थिर सम्पत्तिको व्यवसायिक रूपमा उपयोग गर्न प्रेरित गराईनेछ ।	• योजना अवधिभर जग्गा भएका सबै सदस्य संघहरूले व्यवसायिक प्रयोजनार्थ स्थायी संरचना निर्माण गरिएको हुनेछ • स्थायी संरचना भएका सबै सदस्य संघहरूले कम्तिमा एउटा व्यवसाय संचालन गरेको हुनेछ । • दुई वर्षभित्र पुराना साभा सहकारी संस्थाहरूको उपयोगमा नआएका	विद्यमान सहकारी संरचना परिवर्तन नभएको हुनुपर्ने ।

		गोदामहरू जिल्ला सहकारी संघबाट उपयोगमा आएको हुनेछ ।	
६.२	महासंघद्वारा क्षमता विकास गरिएका स्थानिय प्रशिक्षकहरूलाई व्यवसायिक रूपमा परिचालन गरिनेछ ।	५ वर्षभित्र महासंघद्वारा उत्पादित स्थानिय प्रशिक्षकहरूमध्ये २५ प्रतिशतले स्थानीय तालिम तथा क्षमता विकासमा संलग्न भई सदस्य संघहरूको आयश्रोत वृद्धिमा योगदान गरेको हुनेछन् ।	
रणनीति ७. सहकारी सञ्जाललाई सुदृढ गर्ने ।			
क्र.सं	**कार्यनीति**	**प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक**	**मान्यताहरू (Assumptions)**
७.१	सहकारी संघ/संस्थाहरूलाई एक तह माथिल्लो संघमा अनिवार्य आवद्धता गराईनेछ ।	• योजना अवधिभर सम्पूर्ण सहकारी संघ/संस्थाहरू कम्तिमा एक तह माथिल्लो संघमा आवद्ध भएका हुनेछन् । • संघहरूमा कम्तिमा ७५ प्रतिशत प्रारम्भिक सहकारी संस्थाहरूमा आवद्ध भएका हुनेछन् ।	
७.२	सदस्य संघहरूको अगुवाईमा सरोकारवाला निकायहरूको सहभागिता भएको सहकारी समन्वय संजाल विस्तार गरिनेछ ।	• दुई वर्षभित्र ७ वटै प्रदेशमा सहकारी समन्वय संजाल विस्तार भएको हुनेछ । • सदस्य संघका प्रवर्द्धनात्मक क्रियाकलापहरू हुने खर्चको २५ प्रतिशत योगदान सरोकारवाला निकायहरूको हुनेछ ।	
७.३	सदस्य संघहरूवीच संघीय सञ्जालीकरण मोडल सुदृढ गरिनेछ ।	• आ.ब. २०८१/८२ देखि २५ प्रतिशत सदस्य संघहरूवीच करारीय ऐक्यवद्धता गरी आन्तरिक संचालन र सुशासनका न्यूनतम साझा रणनीति तय भएको हुनेछ ।	

१६.४. रणनीतिक क्षेत्र:व्यावसायिक तथा आत्मनिर्भर महासंघ

रणनीति १:मानव संसाधनलाई प्रतिस्पर्धि एवंम व्यवसायिक वनाउने ।			
क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
१.१	महासंघका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको व्यवसायिक क्षमता विकास गरिनेछ ।	आ.ब. २०७८/७९ देखि वार्षिक रूपमा कम्तिमा १ वटा व्यवसायिक नेतृत्व क्षमता अभिवृद्धिको कार्यक्रम संचालन गरिएको हुनेछ ।	
१.२	दक्ष जनशक्ति परिचालनका लागि कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ देखि महासंघका सबै तहका कर्मचारीहरूलाई वार्षिक रूपमा कम्तिमा २ वटा क्षमता अभिवृद्धिको कार्यक्रम संचालन गरिएको हुनेछ । • प्रत्येक वर्ष कार्यविवरणका आधारमा महासंघका न्यूनतम २५ प्रतिशत कर्मचारीहरूलाई क्षमता विकास तालिम प्रदान गरिएको हुनेछ ।	
१.३.	विशिष्टीकृत तालिम कार्यक्रमलाई स्तरीय र प्रभावकारी वनाउन सम्भाव्य अधिकृतस्तरका कर्मचारीहरूलाई कुशल र दक्ष वनाइनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ भित्र महासंघका संभाव्य अधिकृतस्तरका कर्मचारीहरूका लागि प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	
रणनीति २: श्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्ने ।			
क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
२.१	महासंघको स्वामित्वमा रहेको भक्तपुरको जग्गामाआन्तरिक पूजी, कोष र सरोकारवालाहरूको सहभागितामा वहुउद्देश्यीय भवन निर्माण गरी संचालन गरिनेछ ।	• महासंघको शेयर पूँजी आगामी ३ वर्षमा हालको रकममा ३ गुणा वृद्धि भएको हुनेछ । • महासंघको राष्ट्रिय सहकारी विकास कोषको रकम आगामी ३ वर्षभित्र रू. ५ करोड पुगेको हुनेछ • आ.ब. २०८०/८१ भित्र महासंघको भक्तपुरस्थित महासंघको जग्गाको	

		उपयोगको लागि सम्भाव्यता अध्ययन भएको हुनेछ ।	
२.२	महासंघको कार्यालय भवनलाई अधिकतम उपयोग गरिनेछ ।	• आ.व. २०७९/८० देखि महासंघको भर्चुअल स्टुडियो वार्षिक रूपमा ३० दिन व्यवसायिक प्रयोगमा आएको हुनेछ । • आ.व. २०७९/८० देखि महासंघको तालिम हलमा वार्षिक रूपमा न्युनतम ६० दिन तालिमहरू संचालन भएको हुनेछ । • आ.व. २०७९/८० देखि महासंघको कार्यालय भवनको पाँचौ र छैठौ तल्ला भाडामा प्रयोग भएको हुनेछ • आ.व. २०७९/८० देखि महासंघको कार्यालय परिसरभित्र क्याण्टिन संचालन भएको हुनेछ ।	
२.३	महासंघको पूँजीश्रोतलाई वृद्धि गरी अधिकतम उपयोग गरिनेछ ।	• योजना अवधिभित्र महासंघ मार्फत सहकारी क्षेत्रको छुट्टै क्लियरिङ हाउस संचालन भएको हुनेछ । • ५ वर्ष भित्रमा महासंघको कोषमा रहेको पूजीलाई अधिकतम प्रतिफल दिने ३ वटा व्यवसायमा लगानी गरेको हुनेछ ।	
२.४	मानवश्रोतलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ ।	• महासंघबाट संचालन हुने तालिमहरूमा ५० प्रतिशत स्रोतव्यक्ति महासंघका कर्मचारी भएको हुनेछन् ।	
रणनीति ३: सदस्यता शुल्क वैज्ञानिक बनाउने ।			
क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
३.१	महासंघको वार्षिक सदस्यता शुल्कलाई वैज्ञानिक बनाईनेछ ।	• आ.व. २०७८/७९ भित्र सदस्य संघहरूको सदस्य संख्या र कारोवारका आधारमा महासंघको वार्षिक सदस्यता शुल्क निर्धारण भएको हुनेछ । • प्रतिवर्ष महासंघको कूल	महासंघको विनियम संशोधन भएको हुनुपर्ने ।

		आम्दानीको कम्तीमा २५ प्रतिशत सदस्य संघ/संस्थाको वार्षिक सेवा शुल्क प्राप्त भएको हुनेछ ।	
३.२	महासंघको सहयोगी सदस्यता वृद्धि गरी वार्षिकसेवा शुल्कको रकम वृद्धि गरिनेछ ।	• २०७९ भित्र सम्भाव्यता एवंम निर्धारित मापदण्डका आधारमा २० वटा संस्थालाई सहयोगी सदस्यता दिईएको हुनेछ । • आ.ब. २०८०/८१ देखि औचित्यताको आधारमा प्रति वर्ष २० संस्थालाई सहयोगी सदस्यता प्रदान गरिएको हुनेछ ।	

रणनीति ४ः शिक्षा तथा तालिमहरू व्यवसायिक रूपमा संचालन गर्ने।

क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
४.१	सदस्य संघ र सहकारीकर्मीहरूलाई लक्षित गरि माग र आवश्यकताका आधारमा स्तरीय विशिष्टीकृत तालिम कार्यक्रमहरूसञ्चालन गरिनेछ ।	आ.ब. २०७८/७९ देखि वार्षिक रूपमा महासंघ र जिल्लाहरूमा गरी कम्तिमा ४० वटा विशिष्टिकृत तालिम संचालन गरिएको हुनेछ ।	
४.२	विश्वविद्यालय तथा प्राविधिक शिक्षण संस्थाहरूको सहकार्यमा डिप्लोमा, ग्राजुएट तथा पोष्ट ग्राजुएटतहका सशुल्क कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७९/८० भित्र डिप्लोमा इन कोअपरेटिभ म्यानेजमेण्ट कोर्षको पाठ्यक्रम तयार गरी न्यूनतम एक वटा कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ । • योजना अवधिभरमा एक एक वटा ग्राजुएट र पोष्ट ग्राजुएट कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	
४.३	सेवाकालिन तालिम (On the Job Training)तालिम संचालन गरिने छ	सहकारी संघ संस्था एवम् सम्वन्धित निकाय तथा संस्थानसंग समन्वय गरी आ.ब. २०८०/८१देखि वार्षिक कम्तिमा २५ जना कर्मचारीहरूलाई On the Job Trainingप्रदान गरिएको हुनेछ ।	
४.४	सहकारी ई-लर्निंग कार्यक्रमको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७९/८० भित्र कम्तिमा १ वटा ई-लर्निङ प्लेटफर्म निर्माण गरिएको हुनेछ । • आ.ब. २०७९/८० देखि वार्षिक रूपमा कम्तिमा १० वटा अनलाईन कक्षा संचालन गरिएको हुनेछ ।	सरकारी वा विकास साझेदार निकायवाट सहयोग प्राप्त भएको हुनेछ ।

४.५	नविनतम प्रविधिको प्रयोग मार्फत महासंघका कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।	आ. व. ०७९/८० देखि महासंघका कम्तीमा ३० प्रतिशत कार्यक्रमहरू भर्चुअल माध्यमबाट संचालन भएको हुनेछ ।	

रणनीति ५. व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा परामर्श सेवा विस्तार गर्ने ।

क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
५.१	सहकारी संघ/संस्थाहरूको सशुल्क आन्तरिक लेखा परिक्षण गरिनेछ ।	आ.ब. २०७८/७९ देखि वार्षिक कम्तिमा १५ वटा र आ.ब. २०७९/८० देखी वार्षिक २० वटा संघ संस्थाको आन्तरिक लेखा परिक्षण गरिएको हुनेछ ।	
५.२	महासंघलाई परामर्शदायी सेवा प्रवाह गर्नेश्रोत केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ देखि वार्षिक कम्तिमा २५ वटा संघ/संस्थालाई विनियम, नीति, योजना, कार्यविधि, निर्देशिका तर्जुमाका लागिसशुल्क परामर्श सेवा र पृष्ठपोषण प्रदान गरिएको हुनेछ । • २०८५ भित्र महासंघमा नीति श्रोत केन्द्रको स्थापना एवंम संचालन गरिएको हुनेछ ।	
५.३	उत्पादक सहकारी सघ/संस्थाले उत्पादन गरेका वस्तु तथा सेवाको स्तरीकरण तथा वजारीकरणमा समन्वय गरिनेछ ।	आ.ब. २०७८/७९ देखि वार्षिक कम्तिमा ५ वटा उत्पादनको स्तरीकरण र वजारीकरण गर्न समन्वय गरिएको हुनेछ ।	
५.४	उत्पत्तिको प्रमाणपत्र जारी गरी सहकारी उत्पादनको वजार प्रवर्द्धन गरिनेछ ।	• आ.ब. २०७८/७९ भित्र सहकारीबाट उत्पादित वस्तुको उत्पत्तिको प्रमाणपत्र जारी सम्वन्धि कार्यविधि तयार भएको हुनेछ । • आ. व. ०८०/८१ भित्र सहकारी मार्फत स्विकृत कार्यविधिको आधारमा उत्पादित कम्तीमा ५ वटा वस्तुको उत्पत्तिको प्रमाणपत्र जारी भएको हुनेछ ।	

५.५	सदस्य संघहरूलाई सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि सहजीकरण एवंम सिफारिस गरिनेछ।	आ.ब. २०७८/७९ देखि कम्तिमा ३ वटा सदस्य राष्ट्रिय सहकारी वैंक एवंम सदस्य संघहरूलाई सहुलियत कर्जाका लागि सहजिकरण र सिफारिस गरिएको हुनेछ।	
५.६	सहकारी स्तरीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।	• आ.ब. २०७९/८० मा राष्टिय स्तरीकरण मापदण्ड जारी भएको हुनेछ। • आ.ब. २०८०/८१ देखि मापदण्डको आधारमा राष्ट्रिय स्तरको सहकारी स्तरीकरण कार्यक्रम संचालन गरिएको हुनेछ ।	
५.७	सहकारी संघ/संस्थाहरूलाई आवश्यक पर्ने एजेन्सी कार्यहरूसंचालन गरिनेछ	माग र आवश्यकताको आधारमा आ.ब. २०७८/७९ देखि प्रथम वर्ष २ वटा र त्यसपछि वार्षिक कम्तिमा २/२ वटा एजेन्सी कार्य थप गरिएको हुनेछ।	

रणनीति ६. व्यवसायिक परियोजनामा लगानी गर्ने ।

क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
६.१	साझेदारिताका आधारमा सहकारीका कारोवारलाईडिजिटलाईजेसन गरिनेछ।	• आ.ब. २०७९/८० भित्र सहकारी पेमेण्ट गेटवेको संचालनको लागि महासंघको लगानी भएको हुनेछ। • आ.व. २०७८/७९ भित्र मापदण्ड पुगेका सहकारी एकाउण्टिङ्ग सफ्टवेयरसँग व्यवसायिक साझेदारीका लागि पूर्वाधार तयार भएको हुनेछ।	
६.२	सम्पूर्ण सहकारी संघ/संस्थाको विस्तृत तथ्याङ्क एवं विविरणलाई संरक्षण र प्रवाह गर्न केन्द्रिय स्तरमा सहकारी डाटा केन्द्रको स्थापना र संचालनका लागि अध्ययन भएको हुनेछ।	आ.ब. २०८३/८४ भित्र केन्द्रिय स्तरको डाटा सेन्टर स्थापना र संचालनका लागि पूर्वाधार तयार भएको हुनेछ।	
६.३	सहकारी संघ/संस्थाले उत्पादन गरेका वस्तु तथा सेवाको विद्युतिय वजारीकरणको लागि ईकमर्श प्लेटफर्म प्रवर्द्धन गरिनेछ।	आ.ब. २०८०/८१ भित्र सहकारी संघ संस्थाको वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा मूल्य श्रृखलाहरूलाई विद्युतिय माध्यमवाट वजारीकरण गर्न	विकास साझेदारहरूसंग संझौता गरिएको हुनेछ।

		ईकमर्श प्लेटफर्मको निर्माणको लागि संझौता गरिएको हुनेछ ।	

रणनीति ७. साझेदार निकायहरूसंग सहकार्य गरी कार्यक्रम/परियोजना संचालन गर्ने ।

क्र.स	कार्यनीति	प्रमुख कार्यसम्पादन सुचक	मान्यताहरू (Assumptions)
७.१	सरकार तथा विकास साझेदार संस्थाहरूसंगको साझेदारीमा परियोजना सञ्चालन गरिनेछ	• आ.ब. २०७८/७९ मा कम्तिमा थप १ वटा र प्रत्येक वर्ष थप १ निकायसंग आपसी सम्झौता, समन्वय वा प्रतिस्पर्धाको आधारमा परियोजना संचालन गरिएको हुनेछ । • प्रत्येक वर्ष दुर्गम एवंम लक्षित क्षेत्र विकासका लागि साझेदार निकायहरूसंगको सहकार्यमा कम्तीमा २ वटा परियोजना संचालन भएको हुनेछ । • दिगो विकास लक्ष्यसंग सम्वन्धित प्रत्येक वर्ष न्यूनतम ५ वटा कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	विकास साझेदार संस्थाहरूले परियोजना संझौता गरेका हुनेछन् ।
७.२	कर्जा सूचना केन्द्र, वचत तथा ऋण सुरक्षण कोषमा लगानी गरिनेछ	आ.ब. २०७९/८० भित्र लगानी गरिएको हुनेछ	नेपाल सरकारवाट कर्जा सूचना केन्द्र र वचत तथा ऋण सुरक्षण कोष संचालन कार्यविधि स्वीकृत भएको हुनुपर्ने ।
७.३	विशिष्ट्रीकृत सहकारी संघहरू प्रववर्द्धन गरी महासंघको लगानी विस्तार गरिनेछ ।	आ.व. २०८०/८१ भित्र विभिन्न विषयका कम्तिमा २ वटा विशिष्ट्रिकृत संघहरूमा लगानी र छुटै सेवा शुल्क आर्जन गरिएको हुनेछ ।	विशिष्टिकृत संघहरूले आफ्नो विनियममा महासंघलाई मुनाफाको निश्चित प्रतिशत दिने उल्लेख भएको हुनेछ ।